Tóth Benedek

Az alapszabály a termelőszövetkezeti élet legfőbb törvénye

Szikra

TÓTH BENEDEK

AZ ALAPSZABÁLY A TERMELŐSZÖVETKEZETI ÉLET LEGFŐBB TÖRVÉNYE

SZIKRA

BUDAPEST 1955

Felelos kiadó a Szikra Konyvkiadó vezérigazgatója

1. A REMÉNYTELEN MÚLT

Az elmúlt öt-hat év során nagyon sok szó esett a magyar falvakban, községekben a szövetkezetekrol. Falugyűléseken és négyszemközt, családi összejöveteleken és a határban, piactéren és vasárnaponként a ház előtti kispadon számtalanszor ráfordult a beszéd a szövetkezésre, a közös munkára. És hányszor elhangzott ez a kérdés: „No, nem bántad meg?" Így érdeklődtek a tétovázók, a tépelődők azoktól, akik már beléptek a szövetkezetbe.

És melyik egyénileg dolgozó gazda ne nyitotta volna ki jobban a szemét, ha a termelőszövetkezet búzája, kukoricája, szőlője mellett vitt el az útja, vagy ha a termelőszövetkezet kondája, csordája közeledett? Öt év alatt a paraszti szívekben sok vihar dúlt, sok nyugtalanság elcsitult. Sokan voltak olyanok, akik eleinte úgy féltek a szövetkezettől, mint a tűztől, akik kijelentették, hogy csak „a halálom előtt egy órával lépek be"; és azután mégis beléptek erőben, egészségben, mert inkább hittek a saját szemüknek, eszüknek, mint a kulákok aljas, szövetkezetellenes rágalmainak.

Az elmúlt években sok rágalom lelepleződött, sok hazugság összeomlott. Öt évvel ezelőtt Heves megyében például még voltak olyan idősebb, öreg nénik, akik a kulákok „tájékoztatása" után úgy gondolták, hogy a kolhozt, a szövetkezetet teherautón szállíttatja majd le a kormány a parasztok életének megháború-

tására. Nem tudták, hogy mit jelent e szó: „kolhoz". Ez két orosz szó kezdő szótagjából származik. „Kollektivnoje hozjáisztvo" — így hangzik ez a két szó, és magyarul „közös gazdaságot" jelent.

A szövetkezés ellenségei a „közös vályú" és a „csajka-rendszer" meséjével ijesztgették az embereket. Voltak, akik azt híresztelték, azzal rémítgettek, hogy aki belép a szövetkezetbe, annak a gyerekét elhurcolják a Szovjetunióba. Sokan nem is tudták mi a szövetkezet, de féltek tőle, mint ahogy a kisgyermek retteg a mumustól...

Az ilyen híresztelésekben ma már mindenki csak nevetne. Nevetne azért, mert a dolgozó parasztok most már nem hallomásból, hanem saját két szemük tapasztalata alapján alkothatnak véleményt a szövetkezetekről, és így donthetnek maguk és családjuk sorsáról. Ez a döntés nem könnyű és nem szabad kényszerítéssel siettetni. Lehet azonban és feltétlenül *kell* is *segíteni* a tétovázókat meggyőző jó érvekkel.

Tegyünk csak próbát, kérdezzük meg bármelyik parasztembertől, szeretné-e, ha becsületes munkája után egész életén át gondtalanul, jómódban élhetne? Kívánja-e azt, hogy egész családja jövője biztosítva legyen: ne kelljen többé rettegnie az időjárástól és ne kelljen még a jégesőnél is jobban rettegnie az öregkortól? Nem vitás, hogy ezekre minden értelmes dolgozó paraszt mindenütt a világon azt válaszolja: szeretném!

Az egyetértő válasz azonban egymagában kevés. A dolgozó parasztok csak akkor szabadulhatnak meg nehéz sorsuktól, ha felismerik a szabad, jómódú paraszti élethez vezető utat, és bátran rá is lépnek.

A kapitalista országok dolgozó parasztjai számára a boldogság olyan, mint a mesebeli kékmadár: ritka

és sohasem lehet megfogni. Ezt a kékmadarat, a számára elérhetetlen boldogságot kergette a magyar dolgozó parasztság is a Horthy-rendszer nehéz éveiben. Néhány kegyetlen számadatot érdemes örökre megjegyeznünk. Vértforraló igazságtalanság volt az, hogy hazánkban a földterületnek közel a fele a földtulajdonosok 0,9 százalékának — számszerint 12 000 embernek — volt tulajdonában. A hírhedt Esterházy Pál hercegnek 227 000 kat. holdas birtoka 162 magyar falu határában, Festetich Tasziló herceg 96 000 kat. holdas birtoka 33 magyar falu határában terült el. Maga a római katolikus egyház 1 millió kat. hold föld tulajdonosa volt. Ugyanakkor a mezőgazdasági népesség 38 százaléka — vagyis 1 millió 600 ezer ember — egyetlen talpalatnyi földet sem mondhatott magáénak és rajtuk kívül még másfél millió embernek fél kat. hold, vagy 1-2 kat. hold földje volt csak. Erről a hatalmas, nagy nyomorban élő, nehézsorsú néptömegről nevezték az akkori Magyarországot a „hárommillió koldus" országának.

Ennek a földtelen, vagy kevés földű falusi népességnek a sorsa — nélkülözés, kínlódás volt. Az 1930-as években ősszel és tavasszal 7—800 000 falusi munkanélküli volt az országban. Sovány, beesett szemű, rongyos ruhájú emberek várták a könyörtelen szívű nagygazdákat, uradalmi intézőket az „emberpiacokon". Otthon az egészségtelen, faluszéli házakban éhes gyermekszájak rimánkodtak a kenyérért. Egykori vizsgálati adatok szerint a Szeged környéki családok 58 százaléka a Horthy-rendszer idején rosszabb koszton élt, mint amilyent a börtönök rabjai kaptak.

Reménytelenül nehéz volt az életük a felszabadulás előtt a kis- és középparasztoknak is. Ha rossz volt a termés, akkor az tette tönkre a gazdát, ha meg sokat termett a föld, akkor meg a terménynek nem volt ára.

Az ő életük is örök bizonytalanság volt. Kapitalista, tőkés viszonyok között ugyanis tervszerűtlen a termelés, mindenki a saját elgondolása szerint termel. Hányszor, de hányszor megismétlődött ez a fájdalmas történet: az egyik évben jó ára volt a paradicsomnak — erre a következő évben mások is próbálkoztak vele, sőt az addigi termelők is nagyobb darab földet ültettek be paradicsommal. Az egyes termelők nem tudtak egymás szándékáról, de azt se tudta senki, hogy mennyi paradicsomra van szüksége az országnak. Így azután a következő évben sok paradicsom került a piacra, az ára lement, és a sok munka, törődés hiábavaló lett.

A termelés és az értékesítés bizonytalansága egyre nehezebb helyzetbe sodorta a dolgozó parasztokat és azok egyre inkább a bankok szorító hálójába kerültek. Ennek bizonyítására elég annyit említeni, hogy a kis- és középparasztok adósságának együttes összege a harmincas évek elején elérte az egymilliárd pengőt. A falu dolgozói szomorú küzdelmet vívtak a nagybirtokkal és kulákokkal, az úri államhatalommal, a harácsoló bankokkal és a mohó kereskedőkkel. Ennek az egyenlőtlen gazdasági küzdelemnek évről évre megvoltak a maga áldozatai. A Horthy-rendszer idején évente 9—10 000 dolgozó paraszt gazdasága került dobra. Volt azonban olyan esztendő is, mint az 1931-es, amikor a mezőgazdasági árverések száma már meghaladta a 17 000-t! Nem volt kegyelem. A bíróság, a közigazgatás, a csendőrség, az iskola, az egyház, az egész állam mind-mind az urak, a gazdagok érdekeit szolgálta fenyegetéssel vagy álszent szavakkal, és ha kellett szuronnyal vagy véres sortűzzel.

Éltek az emberek máról holnapra. A falvakban az történt, amit a gazdagok, a nagybirtokosok, a kulá-

kok akartak. A szegényebbeket emberszámba se vették. Leginkább kulákok voltak az esküdtek, a Hangya vezetői, az iskolaszék tagjai, a gazdakör tisztségviselői. A holdak száma adta a megbecsülést: százezrek életét rontotta el a vagyon utáni hajsza. A nősülésnél, a férjhezmenésnél is a legtöbbször nem a szív érzelme, hanem a holdak száma, a vagyon döntött. És a nehéz évek után keserű, ijesztő öregség várt a dolgozó parasztokra. Beszéljünk csak őszintén: hány öreg parasztnak várták a halálát saját gyermekei csak azért, hogy minél előbb megkaphassák a „jussot", a vagyont. Aki próbálta ezt az életet, nem sírja vissza!

A nagybirtokokon kínlódó cselédek, summások, a saját kisparcelláikon vergődő dolgozó parasztok százezreinek nyomorúsága, tönkremenése bizonyítja, hogy kapitalista viszonyok között hiába szeretnének jómódban, gondtalanul élni a falusi dolgozók.

2. A JÓMÓDÚ PARASZTI ÉLET ÚTJA: A SZÖVETKEZÉS

1945 tavaszán, a hős Szovjet Hadsereg nagy győzelmei nyomán hazánkban — a munkásosztály és az MKP vezetésével — új, szabad élet kezdődött. A földreform felszámolta az úri nagybirtok-rendszert. Több mint félmillió új parasztgazdaság keletkezett. A föld azé lett végre, aki megműveli. Ezek az újonnan létesült 5—10 kat. holdas gazdaságok és a régebbi kisgazdaságok is fejlődésnek indultak. Felmérhetetlen új erő és minden akadályt félresöprő munkakedv árasztotta el a magyar falvakat. A kommunisták minden erejükkel védték, segítették a dolgozó parasztokat.

A kisgazdaságok, a keskeny parcellák azonban csak

korlátozott, szűk lehetőséget nyújtanak a hasznos elgondolások megvalósítására. A dolgozó parasztok két-három év múlva minden erősödésük, fejlődésük ellenére is azt tapasztalták, hogy szemben áll velük a kulákság nagyobb gazdasági ereje. Különösen a fogat nélküli újgazdák és a régi törpebirtokosok közül kerültek sokan az uzsorás kulákok karmaiba. Az a veszély fenyegetett, hogy ebben a küzdelemben a dolgozó parasztok alul maradnak. Meggyőzően bizonyítja ezt az 1948. évi földvásárlások néhány adata. Hajdu megyében például 692 földvásárlás történt és a vevő 598 esetben kulák volt, Baranya megyében a 283 földvásárlóból 231 volt kulák... A nagyhalak kezdték megenni a kishalakat, a kulákgazdaságok kezdték felvásárolni a nehezebb helyzetben levő szegényparasztok földjét. Rákosi Mátyás elvtárs 1948. évi augusztus 20-i kecskeméti beszédében megállapította, hogy: „...az általános fejlődésből a kulák nagygazda sokkal nagyobb hasznot húz, mint a dolgozó paraszt"*. Ugyanebben a beszédében mutatta meg Rákosi elvtárs a párt nevében a magyar dolgozó parasztság számára a biztonságos, jómódú élet felé vezető utat. Ez az út — a szövetkezés útja.

Minden dolgozó parasztnak érdeke... A szorgos kezek, földek, gazdasági eszközök és tapasztalatok szövetkezeti alapon való egyesítése nagy érdeke a dolgozó parasztoknak, mert csak így szabadulhatnak meg a kulák uzsorától, a holnap bizonytalanságától és csak közös erővel termelhetnek egyre többet, dolgozhatnak egyre jobban és élhetnek emberhez méltó életet.

---

* *Rákosi Mátyás.* Válogatott beszédek és cikkek. Szikra 1952. 241. old.

A szövetkezés elengedhetetlen feltétele a szocializmus építésének. Tervszerű gazdálkodást kell folytatnunk a népgazdaság minden ágában, az egész országban, így a mezőgazdaságban is. Előre felmérjük azt, hogy melyik terményből, áruból, mennyire van szükségünk, és a termelésnél ezt figyelembe vesszük. Így mindenkinek jut elegendő cipő, kenyér; elkészül a szükséges számú traktor és így tovább. Ennek útján emelkedik a népjólét. Ezt azonban 4—5, vagy akár 15—20 holdas gazdaságokkal nem lehet elérni. Igazán tervszerűen gazdálkodni sokszázezer egyéni gazdasággal nem lehet. Nálunk pedig jelenleg, mintegy másfél millió egyénileg dolgozó paraszt közel 15 millió parcellán gazdálkodik. De a kisgazdaságot csak igen szűk keretek között lehet fejleszteni, pedig a dolgozó parasztoknak, egész népünknek is egyre több élelmiszerre, fejlődő iparunknak egyre több nyersanyagra és külkereskedelmünknek is mind több mezőgazdasági kiviteli cikkre van szüksége. A búza, kukorica, krumpli, hús, vaj, gyapjú, bor, gyümölcs termelésének megfelelő mértékű gyors fokozása pedig csak a gépi erőt és a mezőgazdasági tudomány legkorszerűbb módszereit alkalmazó szocialista nagyüzemi gazdaságokban lehetséges.

Csak így tudjuk valóra váltani Leninnek azt a nagyfontosságú megállapítását, hogy: „A munka termelékenysége, ez végeredményben a legfontosabb, a legfőbb az új társadalmi rend győzelme szempontjából"*. A munka termelékenységének növekedését pedig az jelzi, hogy ugyanazzal az emberi erőfeszítéssel, ugyanannyi idő alatt egyre több terméket tudunk előállítani.

Az új útnak — ami dolgozó parasztságunk számára

---

* *Lenin.* Válogatott művei. II. köt. Szikra 1954. 577. old.

új —, *szövetkezeti útnak a helyességét számtalan tény bizonyítja.* 25 évvel ezelőtt erre az útra léptek rá a szovjet parasztok millióí és a párt és a szovjet állam szakadatlan segítségével megteremtették a világ legkorszerűbb, legfejlettebb mezőgazdaságát. A világ egyhatod részén már győzött a dolgozó parasztok szövetkezeti mozgalma!

1949 óta már három magyar parasztküldöttség járt a Szovjetunióban és a nógrádi, zalai, békési gazdák — köztük Csomor János kölkedi középparaszt, Surányi Mihály vácegresi fiatal gazda és a többiek mind — saját szemükkel láthatták a szovjet kolhozparasztok közös munkájának eredményességét. A küldöttek igaz szóval számoltak be mindarról, amit láttak, és ők lettek a magyar szövetkezeti mozgalom leghűségesebb harcosai. Azok az egyénileg dolgozó parasztok, akik 1950-ben jártak kinn a Szovjetunióban, közös levelükben többek között a következőket írták: „Most, tanulmányutunk során, megingathatatlanul meggyőződtünk róla, hogy a magyar dolgozó parasztság boldog, szabad és jómódú életét is csak egyetlen úton: a termelőszövetkezetek útján teremthetjük meg." És a szavakat tett követte: valamennyien beléptek falujuk szövetkezetébe!

A nagyüzem fölénye a számok tükrében A szövetkezés előnyösségét, helyességét meggyőzően bizonyítja az 1948 ősze óta alakult és évről évre fejlődő sokszáz kiváló termelőszövetkezetünk. Ezek az előnyök szembetűnőek. Aki már aratott, csomózott, szüretelt vagy hordott, az tudja: ilyen munkát több ember, jobb munkamegosztással könnyebben, gyorsabban tud elvégezni, hiszen száz egyetértő ember együttesen többre képes, mint külön-külön. Nemcsak fizikailag képes többre, hanem az egyesülők sokoldalú tapasz-

talata megmutatkozik a tervezésben is, a munka megszervezésében is.

A nagyüzem fölénye a legegyszerűbb munkánál is kitűnik. A nagyüzemi termelésnél például a szálastakarmányok betakarítása jóval gyorsabban halad, mint a kisgazdaságban. A nagy táblákon traktorvontatású kaszálógépek dolgozhatnak, és a lovasfogatok a behordás mellett a gereblyézést is elvégezhetik. Ha a kazalba rakást kismotoros elevátor segítségével, a többi munkát pedig kézierővel számítjuk, akkor a nagyüzemben 1 kat. hold széna egyszeri betakarításához átlagosan 22 emberi munkaóra szükséges. Kisgazdaságban viszont, ahol a fogatos beszállításon kívül a többi munkát mind kézierővel végzik, egy kat. hold egyszeri termésnek betakarítása mintegy 42 emberi munkaórába kerül.

A nagyüzemi és a kisüzemi állattenyésztés, így például a sertéshizlalás összehasonlítása is a nagyüzem fölényét mutatja. Nagyüzemben 100 kilogramm súlygyarapodás elérése egy embernek körülbelül 20 munkaóráját veszi igénybe. Ugyanekkora hizlalási eredmény eléréséhez — egy sertés hizlalása esetén — kisüzemben mintegy 200—300 munkaóra szükséges. Egyforma eredmény eléréséhez tehát nagyüzemben körülbelül 10—15-ször kevesebb idő kell, mint a kisgazdaságban. Ennek oka főként az, hogy a nagygazdaság hízlaldájában 100 hízó sertés ellátására általában egy személy napi 10 órai munkája elegendő, míg kisüzemben egy hízó sertés ellátása érdekében egy személynek körülbelül napi egy-másfél órát kell foglalatoskodnia.

A szövetkezeti nagyüzem legnagyobb előnye a kisüzemmel szemben a gépek alkalmazásának kifizetődőbb volta. Érthető, hogy a 10—15 méter szélességű, néha még keskenyebb parcellákon nem végezhetnek

megfelelő munkát a gépekkel. Ilyen földön nehéz négyzetesen ültetni, nem lehet keresztsorosan vetni, nem lehet traktorral kapálni, kombájnnal aratni. Pedig a gép a parasztság megmentője. A gép szabadítja meg a dolgozó parasztokat a nehéz munkától és emellett jobb munkát végez, mint a lovas vagy tehénfogat. Az igásállatok nem bírnak lépést tartani a 35 lóerős traktorokkal és a fürge Zetorokkal. A traktorszántás jobb, gyorsabb és olcsóbb. Az persze igaz, hogy a traktor nem termel trágyát, de azt is tudja minden parasztember, hogy a marhaféle is több és jobb trágyát ad, ha nem igázzák, és ilyen esetben több a teje is! Az sem mellékes körülmény, hogy gabonából a jó traktorszántás után legalább 2 mázsás terméstöbbletre számíthatunk.

A gép tehát *nagyon sokat segít a falu népének, de* a gép *alkalmazása csak a nagyüzemben fizetődik ki igazán.* Egy hold középkötött talajú föld középmélyszántása 75 perccel tovább tart a kisüzemben, mint a nagyüzemben. A gép, a traktor forradalmasítani tudja a földművelést: meglepő méretekben növeli a munka termelékenységét. Ha társul fogadjuk a gépet, akkor ugyanazzal az emberi erőfeszítéssel több termést tudunk elérni. Szakemberek megállapítása szerint, kézi művelés esetén, azonos átlagtermést véve alapul, a gabonatermésnél egy napi munkára 70 kilogramm megtermelt gabona jut. A gépesített, nagyüzemű mezőgazdaságban viszont 4 mázsa! A munka termelékenysége tehát hatszorosára növekedik. Ezek a számok bizonyára minden jó gazdát elgondolkoztatnak...

Lehetne még tovább is sorolni a nagyüzem fölényét: a szövetkezetben minden ember olyan munkát végezhet, amilyenhez leginkább kedve van, és amire a képességei leginkább alkalmassá teszik. S így a

munkaerőt is jobban eloszthatják, mint a kisüzemben, amely hol derékszakasztó munkát, egészséget romboló erőfeszítést követel — hol meg nem ad elég tennivalót — s ami ezzel együtt jár, kevés jövedelmet biztosít a családnak. Azután: a szövetkezetben kevesebb a mezsgye, könnyebb védekezni a növényi kártevők ellen is. Szakszerűbben lehet trágyázni. Jobb vetésforgót lehet kialakítani. Jövedelmezőbb az állattenyésztés is.

A legtöbb esetben a kisparcellákon nem valósítható meg az öntözés sem. Hiába akarna bármelyik törekvő gazda öntözni, ha a földje távolabb van a pataktól vagy a folyótól, s a szomszédjai nem egyeznének bele ebbe és nem fognának össze vele a költséges vízvezető csatorna elkészítésére. Pedig az öntözés szinte varázslatos erővel bír, ha szakszerűen csinálják. Kiskörén vagy a Keleti Főcsatorna mentén holdanként 20—25 mázsa rizst termelnek most olyan földeken, amelyek azelőtt csak 4—5 mázsa búzát adtak.

A mi termelőszövetkezeteinkben is megmutatkoznak ezek az előnyök, igaz, egyiknél már jobban, a másiknál még kevésbé. Nagy eredmény az, hogy már most is sokszáz jól dolgozó, példát mutató szövetkezetünk van. Így, *dolgozó parasztságunk a saját szemével* — ismerősei, rokonai életét látva — *ismerkedhetik meg a szövetkezeti gazdálkodással.*

Most, hazánkban — 1955 tavaszán — 4 500 termelőszövetkezetben 200 000 parasztcsalád gazdálkodik, mintegy 2 millió kat. holdon. 200 000 parasztcsalád közös akarata — nagy erő! Ők a magyar szövetkezeti mozgalom bátor úttörői. Nekik köszönhetjük, hogy szövetkezeteink évről évre fejlődnek, erősödnek és egyre vonzóbbakká lesznek. Tanúi és részesei vagyunk

a lenini szövetkezeti terv megvalósulásának. És saját szemünkkel láthatjuk: a szabad, jómódú paraszti élet egyetlen, legbiztonságosabb útja — a termelőszövetkezet.

Az 1954. év igen kedvezőtlen volt a gabonafélékre. A nagyüzem előnye azonban ebben az évben is megmutatkozott. A nyírtassi Szabad Nép Termelőszövetkezet az idén is kat. holdanként 12 mázsa 32 kiló búzát takarított be. Ugyanekkor az egyéni gazdák átlagtermése búzából nem haladta meg a községben a 8 mázsát kat. holdanként. A keszthelyi Szabadság Termelőszövetkezet őszi árpatermése elérte a 16 mázsa 20 kilós átlagot. Az egyéniek földjén viszont sem Keszthelyen, sem a környékén nem termett több kat. holdanként 10 mázsa árpánál.

Sok kiváló szövetkezet eredményes munkájára lehetne még hivatkozni. Aki Komárom környékén jár, helyesen teszi, ha meglátogatja a közeli koppánymonostori Dózsa Termelőszövetkezetet, mert sok hasznos tapasztalatot szerezhet. A szövetkezet 142 tagja 784 kat. holdon gazdálkodik, és közös vagyonuk már meghaladta a 2 325 000 forintot. Földjeik átlagos aranykorona értéke csak 8, mégis tavaly, 1954-ben 9 mázsa 40 kilogramm volt búzából az átlagtermésük, több mint 240 mázsa cukorrépát takarítottak be holdanként, jól fizetett a 25 mázsás termést hozó kukorica is. A „Dózsa" tagjai között többen vannak olyanok, akik az említett évben 300—400 munkaegységet szereztek. Egy munkaegységnek az értéke, ha a készpénzt és a terményt együttesen számoljuk: 47 forint 60 fillér. Ez a büszke összeg, az egy munkaegységre jutó 47 forint 60 fillér a közös gazdálkodás fényes sikerét bizonyítja. Ebben a szövetkezetben már jómódban és elégedetten élnek a tagok, és bizony a legjobban termelő egyéni gazdákkal sem cserélnének.

Akit ezek a példák nem győznének meg, az nézzen csak szét a Győr megyei termelőszövetkezetekben is. Ellátogathat a bőnyrétalapi Május 1. Termelőszövetkezetbe, ahol 36 forintot, a rábacsanaki Kossuth Termelőszövetkezetbe, ahol 51 forintot osztottak munkaegységenként. A farádi Felszabadulás Termelőszövetkezet elnöke, Karsai Lajos pedig szívesen elsorolja dekányi pontossággal minden érdeklődőnek, hogy 1954-ben náluk mit kaptak a tagok egy munkaegységre: búzából 4 kiló 30 dekát, árpából 1 kiló 70 dekát, zabból 25 dekát, kukoricából 1 kiló 50 dekát, szálastakarmányból 4 kilót, burgonyából 2 kilót, cukorból 44 dekát, takarmányrépából 1 kilót és még 16 forint készpénzt. Ezenkívül még gyümölcsöt, fát, szalmát is osztottak. Összesen tehát mintegy 41 forint jutott minden munkaegységre. Ehhez a jövedelemhez járultak még a különféle termelési jutalmak, prémiumok és a háztáji gazdaság jövedelme. Érdemes megérdeklődni, hogy a 60 éven felüli Nemes György tehenész, aki fiával, Nemes Józseffel együtt dolgozik ebben a szövetkezetben, miben is részesült 1954-ben. A fiú 381 munkaegységre kapott 16 mázsa 38 kiló búzát, 95 kiló zabot, 571 kiló árpát, 571 kiló kukoricát, 15 mázsa 24 kiló szálastakarmányt, 762 kiló burgonyát, 167 kiló cukrot, 381 kiló takarmányrépát, szalmát a saját szükségletére, kívánság szerint. És még mintegy 6000 forint készpénzt. Az apa 432 munkaegysége után hazavitt 18 mázsa 58 kiló búzát, 108 kiló zabot, 648 kiló árpát, 648 kiló kukoricát, 17 mázsa 28 kiló szálastakarmányt, 864 kiló burgonyát, 190 kiló cukrot, 432 kiló takarmányrépát és több mint 7000 forintot.

Az említett termelőszövetkezetek már nem ritka kivételek, hiszen sokszáz hasonló példát lehetne még említeni. Az ököritófülpösi Haladás Termelőszövetke-

zetben 1954-ben, ha mindent felszámítunk, 45 forint jutott 1 munkaegységre. Tordai Bálint, aki másodmagával dolgozott a szövetkezetben, többek között 50 mázsa kenyérgabonához, 15 mázsa kukoricához és 22 152 forint készpénzhez jutott! Idős Kovács Józsefék, akik a ráksi Új Élet Termelőszövetkezet tagjai — ugyanis fiával és menyével együtt dolgoznak a közös gazdaságban —, 1954-ben csak előlegképpen, a július 1-ig teljesített munkaegységeikre 35 mázsa 90 kiló búzát és 15 mázsa árpát kaptak. Kovácsék 30 éven át 9 kat. hold saját földön gazdálkodtak és soha ilyen megelégedettek nem voltak: „Mióta termelőszövetkezeti tagok vagyunk, felruházkodtunk" — szokta mondani idős Kovács József. „Amikor a fiam megnősült, bútort vettünk; most pedig 22 000 forintért vásároltunk egy szép házat!"

A jó szövetkezet nemcsak gondtalan megélhetést, hanem igazi, emberi megbecsülést is nyújt tagjainak. *A dolgozó parasztok a szövetkezéssel tudják biztosítani a maguk számára a nagyüzem minden előnyét.* Közös gazdaságukban egy akarattal dolgozhatnak, most már nem a henyélő földbirtokosok, kulákok vagy bankárok hasznára, hanem saját maguk javára!

3. AZ ÚJ PARASZTI ÉLET ALKOTMÁNYA

A földosztás idején, 1945 tavaszán történt Zalaegerszegtől nem messzire. Az egyik nagybirtokon szép 80 kat. holdas gyümölcsös volt. Akik ezt juttatásként kapták, mindannyian értettek a gyümölcstermeléshez, ismerték a fák gondozásának, permetezésének minden csinját-binját, és nem akarták az egy táblában levő gyümölcsöst 120 felé szétdarabolni. Az új tulajdonosok belátták, hogy jobban járnak, ha közösen szerzik

be a védőszereket, egyszerre permeteznek és együttesen értékesítik a termés felesleges részét.

Mindebben egyetértettek, s mégis éjszakába nyúló estéken át beszélgettek, vitatkoztak arról, hogy milyen módon társuljanak, és hogyan osszák majd el év végén a közös jövedelmet. Így vitatkoztak, mert akkor még nem voltak ismeretesek hazánkban a szovjet kolhozok sokéves tapasztalatai, és nem volt mintaalapszabály sem a termelőszövetkezetek részére. A zalai parasztok sok vitája nagyon is érthető volt, hiszen a közös gazdálkodás egészen más, mint az egyéni. Az a gazda, aki egyénileg dolgozik, maga dönti el, melyik nap mit tesz, melyik növényt hová ülteti. Egyedül, a saját tapasztalatára támaszkodva dolgozik, kicsi parcelláin magára maradva próbálkozik.

A szövetkezeti gazdaságokban egészen más a helyzet. A termelőszövetkezet — nagyüzem, mely sok ember közös, tervszerű együttműködését kívánja meg. Érthető, hogy például a 784 kat. holdas koppánymonostori Dózsa Termelőszövetkezetben vagy a 2000 kat. holdas mihályi Táncsics Termelőszövetkezetben eredményes gazdálkodást nem lehetne úgy folytatni, ha mindenki menne továbbra is a maga feje után. Tehát: amikor a dolgozó parasztok szövetkeznek, szükséges, hogy elfogadjanak bizonyos szabályokat, melyek szerint összeadják földjeiket, állataikat, szerszámaikat, melyek szerint közösen dolgoznak, melyek alapján a közös ügyeket intézik és elosztják a közös jövedelmet.

Az egyénileg dolgozó gazdák közül sokan, de a szövetkezeti tagok közül is jónéhányan még mindig azt hiszik, hogy a szövetkezet életét csak az elnök elgondolása vagy a vezetőség kívánsága szabályozza. Ez nem így van! A szövetkezet közös ügyei minden tagra egyformán tartoznak, itt minden tagnak teljesen egy-

forma jogai és kötelességei vannak, tehát nem egyesek elgondolása, hanem a tagok összessége által elfogadott alapszabály előírásai rendezik a szövetkezet életét és munkáját.

Nálunk a dolgozó parasztoknak többféle társulása ismeretes a föld közös megművelésére. Ilyenek az alacsonyabb típusú termelőcsoportok és a mezőgazdasági termelőszövetkezet. Az elmúlt években meglevő III. típusú termelőszövetkezeti csoport és az önálló termelőszövetkezet között az új, 1953. évi alapszabály nem tesz különbséget, és egységesen csak mezőgazdasági termelőszövetkezetről szól.

Miért van szükség alacsonyabb típusú csoportokra? Miért támogatja pártunk és kormányunk a különféle szakcsoportokat? — kérdezhetnék többen. Azért, mert a dolgozó parasztok nem egyformák. Van, aki előbb az egyszerűbb termelési társulásokban akar meggyőződni a közös gazdálkodás előnyeiről. Ezt tehát lehetővé kell tenni a számukra. Viszont szép szóval, meggyőző érvekkel és a szemmel látható példák erejével igyekezni kell minden dolgozó paraszttal megértetni a fejlettebb szövetkezési forma nagyobb előnyeit. Ilyen fejlettebb formája a közös gazdálkodásnak: a mezőgazdasági termelőszövetkezet. Ez biztosítja a szövetkezők számára a legtöbb előnyt, ez most hazánkban a szövetkezés főformája.

A mezőgazdasági termelőszövetkezetekben egyesülő dolgozó parasztok közös életét, munkáját az 1953. évi mintaalapszabály rendezi. Ennek az új alapszabálynak az összeállítói figyelembe vették a szovjet kolhozparasztok millióinak több mint negyedszázados tapasztalatait és a hatéves múltra visszatekintő magyar termelőszövetkezeti mozgalom minden tanulságát.

Az elmúlt hat év során 1949-től, amikor a termelő-

szövetkezeti alapszabály első formáját elfogadták, immár másodszor vált szükségessé annak módosítása. Ezeknek a változtatásoknak az oka az, hogy e hat év alatt a termelőszövetkezetek sokat fejlődtek, a tagok öntudatosabbakká váltak és sok tapasztalatot szereztek a vezetésben és a munka megszervezésében. Mindez megmutatkozik az 1949. és az 1951. évi alapszabály után elfogadott 1953. évi alapszabályban.

A termelőszövetkezetek és gépállomások legkiválóbb dolgozóinak III. országos tanácskozása 1953 szeptemberében fogadta el a termelőszövetkezetek uj alapszabályát és ezt erősítette meg az MDP Központi Vezetőségének és Népköztársaságunk Minisztertanácsának 1953. évi november 12-i közös határozata. Ez *az alapszabály* most *a szövetkezeti együttélés legfőbb törvénye*. Mezőgazdasági termelőszövetkezeteket csak úgy lehet alakítani, ha a belépő tagok ezt az alapszabályt magukra nézve kötelezőnek ismerik el.

4. NÖVELJÜK ÉS ÓVJUK A KÖZÖS SZÖVETKEZETI VAGYONT

Az új alapszabály részletesen meghatározza a termelőszövetkezeti gazdálkodás célját és a cél elérése érdekében megoldandó feladatokat. Az I. fejezet 1. pontja kimondja: „A termelőszövetkezeti gazdálkodás célja, hogy a szövetkezeti parasztok szorgalmasan végzett közös munkával növeljék a földek termés-hozamát, állattenyésztésük jövedelmezőségét, s ezzel maguk és családjuk számára jómódú, kulturált életet biztosítsanak."

A termelőszövetkezetbe lépő dolgozó parasztok nemcsak munkaerejüket egyesítik, hanem földjük, szerszámaik, igásállataik és — a háztáji gazdálkodás

méreteit meghaladó mennyiségű — haszonállataik összeadásával ők teremtik meg a közös gazdálkodás feltételeit is.

Az alapszabály rendelkezései szerint a belépő saját földje és a bármilyen címen ténylegesen birtokában levő földterület — közös használatba kerül. Új az alapszabálynak az a rendelkezése, hogy a közös használatba adott földekről földkönyvet kell vezetni. Ez az új nyilvántartás rendet teremt a termelőszövetkezethez tartozó földekkel kapcsolatban és megkönnyíti a földjáradék igazságos, pontos kiadását is.

A közös gazdálkodásba bevitt szerszámok, gépek, igás- és haszonállatok a termelőszövetkezet közös tulajdonába kerülnek. A belépőknek nem kell attól tartaniok, hogy rosszabbul jár az, aki több szerszámot, állatot visz be, hiszen a bevitt gazdasági eszközökért, állatokért a szövetkezet az alapszabályban pontosan megállapított módon megváltási árat fizet. Az elmúlt években sok vita keletkezett a közös gazdálkodásba beadott szerszámok és állatok értékelése miatt. Az új alapszabály éppen ezért egy új, külön pontban azt írja elő, hogy a közös gazdálkodásba beadott vagyontárgyakat a belépő tag és a vezetőség egyik tagjának jelenlétében leltárba kell venni és abban pontosan fel kell tüntetni a vagyontárgyak mennyiségét és értékét. Ezt a leltárt a belépő tag és a termelőszövetkezet elnöke írja alá, és az értékelést véglegesen a közgyűlés hagyja jóvá.

A szövetkezetbe bevitt állatok és szerszámok értékének 20—35 százalékát a fel nem osztható szövetkezeti alaphoz, a szövetkezet „alaptőkéjéhez" kell csatolni. Ez azt jelenti, hogy az új belépő ezzel hozzájárul a termelőszövetkezet közös vagyonának a növeléséhez. A vagyontárgyakért, állatokért járó megváltási árat a szövetkezet, a tehenek és az anyakocák

után egy éven belül, a lovak és egyéb jószágok s a gazdasági felszerelés, valamint a takarmány után négyévi egyenlő részletben köteles kifizetni.

Nagyon fontos, hogy az újonnan belépők ne csak a földjüket, hanem állataikat és gazdasági felszerelésüket is bevigyék a csoportba. Igaz, népi államunk tenyészállatokkal, szerszámokkal, hitellel segíti a szövetkezeteket, de ez nem jelentheti azt, hogy a termelőszövetkezeti tagok most már mindent az államtól várjanak. Termelőszövetkezeteinknek nagy szükségük van az újonnan belépők állataira és gazdasági felszerelésére is, hiszen a belépésekkel növekedő földterületnek csak így tudnak urai lenni. Egyesek viszont, ha már be is látták a szövetkezés előnyeit, teljesen „leszerelve" akarnak oda belépni. Vagyis eladják az állataikat, elkótyavetyélik drága szerszámaikat. Akik így cselekszenek, azok megfosztják a *saját* szövetkezetüket attól a lehetőségtől, hogy minél gyorsabban fejlessze gazdálkodását és minél nagyobb jólétet biztosítson tagjainak. Ezzel saját érdekeik ellenére cselekszenek. Az alapszabály rendelkezése szerint, ha a belépést megelőző egy éven belül az új tag az állatait vagy felszerelését a rendes gazdálkodás kereteit meghaladó mértékben eladta, akkor az eladott állatok és felszerelés értékének 25—30 százalékát a belépést követő egy éven belül köteles a szövetkezeti alapba befizetni.

Erős szövetkezet — jómódú tagság

A közös szövetkezeti gazdálkodás lényegéből fakad az, hogy ha szaporodik a közös tehenek, lovak, hízók, juhok és baromfiak száma, ha többet fialnak az anyakocák, több tejet adnak a tehenek, ha erősek a termelőszövetkezet lovai, szépek a vetései, akkor napról napra gyarapodik a szövetkezeti tagok közös vagyona, és ezzel

együtt növekszik a tagok egyéni jóléte is. Éppen ezért minden szövetkezeti tagnak érdeke és kötelessége a közös vagyon növelése, őrzése, megbecsülése. *Csak az a szövetkezet fejlődik, melynek tagjai megértették a szövetkezés lényegét és úgy tekintenek közös gazdaságukra, mint sajátjukra, és úgy dolgoznak, mint a szövetkezeti vagyon igazi tulajdonosai.*

A közös vagyont nagy becsben kell tartani minden szövetkezetben. Rendnek kell lenni a raktárban, a gazdasági udvaron, az istállókban, az irodában és a határban. Nem szabad tűrni, hogy bárki is lopjon a közösből. Nagy gondot kell fordítani a könyvelésre és az ellenőrzésre. Minden liter tejnek, minden zsáknak, minden gerendának ismernünk kell a sorsát. Sok suttogásnak, pletykának előidézője az, ha mondjuk a szövetkezet kertésze méretlenül viszi a zöldségfélét a piacra és csak úgy „zsebre" árul. És amikor a kertész visszajön, akkor kifordítja a zsebéből a pénzt az iroda asztalára. Bizony az ilyen szövetkezetben nyugtalanok a tagok és előbb-utóbb elkezdik hajtogatni, hogy „míg mi kapálunk, addig a piacon megkárosítanak bennünket".

Nagyon sok szövetkezeti állatgondozó hajlamos arra, hogy saját háztáji állatait is a közös takarmányból etesse és hizlalja. Az egyik karcagi szövetkezeti sertésgondozóról beszélik a következő kis történetet. Meglátogatta őt a zsámbéki elnökképző tanfolyam két tanára. Beszélgettek barátságosan és közben a mezőről visszajöttek a sertésgondozó háztáji süldői és egyenesen a közös takarmányhoz rohantak lakmározni. A vendégek előtt kellemetlenül érezhette magát a sertésgondozó e nyílt lopás miatt, és hogy mentse a becsületét, uszítgatni kezdte a kutyáját. A kutya azonban, mely úgy látszik hosszú heteken át megszokta már a süldők viselkedését — meg sem muk-

kant. Ez a „hűtlen" állat nem értette meg, hogy bár eddig sohasem kellett elzavarnia a közösből a háztáji süldőket, de most a vendégek előtt ezt nagy buzgalommal meg kellene tennie. A vendégek azonban mindent tökéletesen megértettek ...

Példaszerű a raktár kezelése, a közös takarmány és szerszám nyilvántartása a kocsi Dózsa Termelőszövetkezetben. Ezért a szövetkezet képzett, kiváló könyvelőjét illeti dicséret. Sikerült ránevelnie a szövetkezet tagjait arra, hogy a raktárból bármit csak írás ellenében szabad kivinni. És ezek az írások hónapok, évek múlva is megmondják, hogy minek mi lett a sorsa. Külön utalványuk van például a takarmány kiutalására. Nézzünk meg egyet ezek közül. 1954 december 24-én a tehéngondozók marhasót kértek. A termelőszövetkezet elnöke utalványt állított ki 24 kilóról. Németh Lajos raktáros csak ennek ellenében adta ki a sót, melynek átvételét az átvevő aláírásával elismerte. Sokan arra gondolhatnak, miért kell ilyen nagy feneket keríteni 24 kiló marhasó kiadásának. Minek ez az egész utalványrendszer? Ezekre a kérdésekre egyszerű és rövid a válasz: a szövetkezetben mindenkinek felelnie kell a munkájáért. Hogyan feleljen azonban a raktáros a reábízott dolgokért, ha az egyes tagok írás nélkül, sokszor mérés nélkül visznek ki a raktárból terményt vagy bármi mást? Így természetesen nem is felelhet a raktáros semmiért. Ez viszont rengeteg baj, vita, veszekedés, vádaskodás forrásává válhat. A kocsi Dózsa Termelőszövetkezetben már nincs ilyen vita: példájuk követésre méltó. Amelyik szövetkezetben hasonló nagy figyelmet fordít majd a vezetőség a raktárra, ott előbb-utóbb minden tag becsülni és óvni fogja a közös vagyont.

Sajnos nagyon sok szövetkezetünkben még nem

sikerült ezt elérni. Az alapszabály előírásai azonban lehetővé teszik, hogy szigorúan szembeszállhassunk a közös vagyon herdálóival. A VII. fejezet utolsó pontja így rendelkezik: „A termelőszövetkezet közös vagyonának megkárosítása, jogtalan elidegenítése, rongálása, annak elherdálása vagy a gépállomás gépeinek megrongálása: társadalmi tulajdon ellen elkövetett bűncselekmény. Az ilyen bűncselekmény elkövetőjével szemben bűnvádi eljárást kell indítani."

A háztáji gazdaság jelentősége

A közös szövetkezeti vagyon mellett minden szövetkezeti tagnak lehet háztáji gazdasága is. Új az alapszabálynak az a rendelkezése, mely szerint a háztáji föld, vagyis a termelőszövetkezeti tag saját egyéni művelése alatt álló föld területe elérheti a 800—1 600 négyszögölet. A gyümölcsös vagy szőlő pedig csak egyszeres szorzattal számít.

A háztáji földeket a közös gazdaság területétől teljesen el kell különíteni, és azok használatának költségeit, terheit az illető tagok viselik. Ez azt jelenti, hogy a termelőszövetkezetben a terület nagyobb részén közös munkával, közös gazdálkodás folyik, de a szövetkezetbe tömörülő egykori egyéni gazdálkodók házuk táján szűkkörű egyéni gazdálkodást is folytatnak. Az a lényege tehát a háztáji gazdálkodásnak, hogy az egyéni gazdálkodó élete a szövetkezetbe való belépéssel nem változik meg mindenestül egyik napról a másikra, hanem megszokott háztáji köre továbbra is megmarad, továbbra is hizlal disznót, tart tehenet, vasárnaponként saját nevelésű csirkét vagy tyúkot vág. A háztáji gazdaság tehát jórészben fedezi a szövetkezeti tag hús-, zsír-, tej-, burgonya-, zöldség-, gyümölcs-szükségletét. Ennek eredményeképpen a közös gazdaságból több terméket lehet a piacra

vinni, és az így eladott áruk növelik a termelőszövetkezet pénzjövedelmét, a tagok részesedését, és javítják az ország ellátását.

Háztáji földre minden olyan termelőszövetkezeti család jogosult, melynek önálló háztartása van. Vagyis, ha egy családból hárman tagjai a szövetkezetnek, de közös háztartásban élnek, akkor őket csak egy háztáji föld illeti meg, s nem három. Viszont, ha a család egyik tagja, például az egyik legényfiú megnősül, és önálló háztartást alapít, akkor az ő számára már külön háztáji földet kell adni.

A termelőszövetkezeti tagok fő feladata a közös gazdaság gyors, sokoldalú fejlesztése, mielőbbi megerősítése. Emellett azonban gondot kell fordítani minden termelőszövetkezetben a háztáji gazdaság megfelelő fejlesztésére is. A háztáji gazdaságoknak a fejlesztése azonban nem haladhatja meg a mindenkori idevonatkozó rendelkezéseket. Termelőszövetkezeteinknek törekedniük kell arra, hogy a tagok háztáji gazdaságában legyen egy-egy tehén, a család szükségletéhez mérten egy-két hízó sertés, ezenkívül juh, baromfi és más aprójószág.

A háztáji gazdaság jelentős szerepet játszik a termelőszövetkezeti tagok életében. Ha nem haladja túl az alapszabályban megszabott méreteket, akkor a belőle származó haszon egészségesen növeli a termelőszövetkezeti tagok közös munkával szerzett jövedelmét.

Viszont éppen a szövetkezeti tagokban még meglevő magántulajdonosi hajlam miatt a háztáji gazdaság sok veszélyt is rejt magában. Ilyen veszély az, ha a tagok az alapszabály nyílt megsértésével nem egy, hanem 2—3 kat. hold földet művelnek a háztáji gazdaságban. Sok helyen még maguk a termelőszövetkezetek vezetői is rossz példát mutatnak. A kapos-

vári járás több szövetkezetében például az elnököknek is több földjük volt a háztáji gazdaságukban, mint amennyit az alapszabály megenged. És ezt a súlyos alapszabálysértést az elnökök így mentegették: „Nem szakadhatunk el a tagságtól, ezért van nekünk is annyi, mint nekik."

Sok termelőszövetkezet van, ahol több háztáji földet adtak a tagoknak 1 kat. holdnál. Így például a soltvadkerti Új Alkotmány, a csillagpusztai Vörös Csillag és az udvari Új Élet Termelőszövetkezetben. Némelyik tagnak a háztáji földje a Komárom megyei máriahalmi termelőszövetkezetben is elérte a 3 holdat. A háztáji gazdaság ilyen alapszabály-ellenes megnagyobbítása szükségszerűen azt eredményezi, hogy a tagoknak annyi dolguk akad ezeken a „háztáji" földeken, hogy nem tudják kellőképpen kivenni a közös munkából a részüket. Ugyanezt eredményezi az is, ha valamelyik termelőszövetkezeti tag egész kondákat — négy-öt anyakocát, húsz-harminc malacot — tart a háztáji gazdaságban. *Az alapszabálynak ez a megsértése lazítja a munkafegyelmet, veszélyezteti a közös gazdálkodás sikerét, akadályozza a termelőszövetkezet erősödését.* Éppen ezért *minden termelőszövetkezet vezetőségének, pártszervezetének nagy gondot kell fordítania arra, hogy a tagok pontosan és lelkiismeretesen betartsák a háztáji gazdaság méreteire vonatkozó előírásokat.*

Az alapszabálynak ezek az előírásai sok-sok tapasztalat és megfontolás után születtek meg. Az élet maga bizonyítja, hogy helyesek ezek a szabályok, nincs joga tehát egyetlen termelőszövetkezetnek sem arra, hogy ezeken változtasson. Minden bizonnyal kedvező eredménnyel jár majd az az 1955 tavaszán megjelent rendelkezés, hogy meg kell adóztatni a termelőszövetkezeti tagok háztáji gazdaságának azt a részét, mely az

alapszabály által engedélyezett méreteket meghaladja.

A termelőszövetkezetek 1953. évi alapszabálya jövedelmezőbbé tette a szövetkezeti tagok háztáji gazdálkodását is. Nagyobb a háztáji föld területe. Kedvező a termelőszövetkezeti tagok számára az új alapszabálynak az az intézkedése is, hogy számukra a háztáji földet lehetőleg a házuk, illetve a lakóhely közelében kell kijelölni. Ezután évről évre ugyanaz a földterület marad a termelőszövetkezeti tag háztáji használatában. Így most már bátran telepíthet a termelőszövetkezeti tag szőlőt vagy gyümölcsöst, és így még inkább érdeke, hogy ápolja, gondozza a háztáji földjét.

A kormány egyes intézkedései is segítik a háztáji gazdaság jövedelmezőbbé válását. Csökkent a beadás. Tejbeadási kötelezettsége nincs a termelőszövetkezeti tagnak. A tehénnel nem rendelkező tagok üszővásárlás céljára — külön rendelet szerint — öt év alatt visszafizethető kölcsönt kaphatnak. Nincs beadás a háztáji szőlőterület után sem.

Sajnos még sok olyan szövetkezet is van, mely nem segíti tagjait abban, hogy az alapszabálynak megfelelően háztáji gazdaságukat felvirágoztathassák. Még az ország egyik legjobb termelőszövetkezetében, a barcsi Vörös Csillagban is előfordult, hogy a háztáji tehenek legelőjéről nem gondoskodtak. Jóformán sehol sem törődnek a háztáji földön termett kukorica, burgonya, szőlő közös értékesítésével, pedig ez nagy könnyebbséget jelentene a szövetkezeti tagok számára, de hasznos lenne a szövetkezetnek is, mert a tagok sok időt megtakaríthatnának és több idejük maradna a közös munkában való részvételre.

Ez is azt mutatja, hogy *a szövetkezetek fejlődésének fontos előfeltétele: az alapszabály pontos betar-*

tása. Láthatjuk, hogy az alapszabály előírásai helyesen egyeztetik össze a termelőszövetkezeti tagok közös érdekeit egyéni érdekeikkel. Ez az összhang pedig a szövetkezetek megszilárdulásának és további fejlődésének a záloga. Ennek figyelembevételével tudjuk csak megérteni egyes kiváló szövetkezetek szép eredményeinek és állandó erősödésének a titkát.

5. A SZÖVETKEZET GAZDÁI MAGUK A TAGOK

— Én bizony nem leszek senki lábakapcája — mondja még mindig nagyon sok dolgozó paraszt, ha a szövetkezetbe való belépésről folyik a vita. Az ilyen kijelentés és sok ehhez hasonló arról tanúskodik, hogy a mi országunkban még nagyon sokan nem tudják: valójában mi is az a szövetkezeti gazdálkodás? Igaz, az elmúlt évek során a békési, somogyi, a szabolcsi és más vidékek dolgozó parasztjai is sok riasztó esetnek lehettek tanúi. Sok termelőszövetkezetben az elnök és a vezetőség tagjai azt hitték, az ő szavuk a törvény, hogy ők mindent mindenkinél jobban tudnak. Valóságos kiskirályoknak gondolták magukat. Más helyeken a járási tanács úgy parancsolgatott a termelőszövetkezeteknek, úgy gazdálkodott a szövetkezetek helyett, mintha a szövetkezeti tagok magatehetetlen, kiskorú gyermekek lettek volna.

Az ilyen vezetés, a szövetkezettel való ilyen bánásmód helytelen és megengedhetetlen. A termelőszövetkezet nem az elnöké, nem a vezetőségé, nem is a járási tanácsé vagy a különféle állami vállalatoké, hanem maguké a szövetkezeti tagoké. Ők — a tagok — a gazdái a szövetkezetnek, és a közös gazdaság minden ügyét a szövetkezeti demokrácia elveinek tiszteletben tartásával kell elintézni. A „demokrácia" gö-

rög szó, magyarul népuralmat jelent. A szövetkezeti demokrácia értelme tehát az, hogy a szövetkezet ügyeit maguk a tagok döntik el, legjobb belátásuk szerint, de mindenkor az alapszabálynak s az állami törvényeknek megfelelően. A termelőszövetkezetek 1953. évi mintaalapszabályának minden pontja, valamennyi rendelkezése ennek az elvnek a megvalósítását célozza.

Minden fontos ügyben a közgyűlés dönt

A termelőszövetkezetek legfőbb szerve a közgyűlés, melyet a tagok összessége alkot. A tagok jogainak nagyobb érvényesülését segíti elő az alapszabálynak az az új előírása, hogy a közgyűlés határozatképességéhez az eddigi 50 százalék helyett most a tagok kétharmadának a jelenléte szükséges.

Bizonyára sok szövetkezeti tagot és sok egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztot megnyugtat az alapszabály egyik nagyon fontos pontja, a 18., mely félreérthetetlenül kimondja, hogy minden fontosabb ügyben a tagok közgyűlése dönt. Néhányat az alapszabály fel is sorol:

A közgyűlés:

„a) megválasztja és felmenti a termelőszövetkezet vezetőségét, elnökét, valamint az ellenőrző bizottságot, továbbá dönt a tagok felvétele és kizárása felől;

b) megvitatja és jóváhagyja az évi termelési tervet, a bevétel-kiadási költségvetést, az építkezési terveket és a helyi munkanormákat;

c) jóváhagyja a különféle alapok nagyságát és megállapítja a tagok által teljesített munkaegységre jutó terménymennyiséget és pénzösszeget;

d) határoz az állami gépállomással és egyéb állami vállalatokkal megkötésre kerülő szerződések ügyében;

e) az ellenőrző bizottság véleményének meghallgatása után jóváhagyja az elnök és a vezetőség évközi és évvégi beszámolóját, valamint a zárszámadást;

f) határozatot hoz a hitelek és kölcsönök felvétele ügyében, valamint a szociális-kulturális alapból történő kifizetésekről;

g) megvizsgálja és jóváhagyja a termelőszövetkezet fejlesztési terveit és a vetésforgó tervét."

Az ügyintézésnek ez a módja csakugyan azt bizonyítja, hogy a termelőszövetkezeteknek valóban maguk a tagok a gazdái. Persze sok küzdelem és állhatatosság szükséges ahhoz, hogy az alapszabály írott betűi valósággá váljanak. Bizonyos azonban, hogy ennek elérése most már elsősorban magukon a tagokon múlik.

Az elmúlt években amiatt is sok panasz hangzott el, hogy a vezetőség a tagok tudta nélkül kötött szerződéseket különféle vállalatokkal. Most, amint már az előző felsorolásban olvashattuk, az 1953. évi alapszabály a szerződéskötés jogát is határozottan a közgyűlés hatáskörébe utalja. Új rendelkezése az alapszabálynak az is, hogy a termelőszövetkezeti elnök bármiféle kötelezettséget csak a közgyűlés által erre kijelölt vezetőségi taggal együtt vállalhat. Ennek a rendelkezésnek is az a célja, hogy a tagság tudta nélkül ne lehessen fontos döntést hozni a szövetkezet ügyeiben.

Látszik, hogy az új alapszabály megvitatásában a legtöbb tapasztalattal rendelkező termelőszövetkezeti tagok, szövetkezeti vezetők vettek részt, és a létrejöttében sokat segítettek tanácsaikkal pártunk és kormányunk vezetői. Mindenre kiterjedő körültekintéssel óvja ez az alapszabály a tagok jogait. Az egyik új intézkedés elejét veszi annak is, hogy egyes állami szer-

vek felesleges utasítgatással, parancsolgatással zaklathassák a szövetkezeteket, és így csorbítsák a szövetkezeti tagok jogait. Ezt mondja az alapszabály V. fejezetének 18. pontja: *„A szövetkezeti demokrácia a termelőszövetkezeti élet egyik legfőbb alapelve, s ezt senki nem sértheti meg. A közgyűlés hatáskörébe utalt ügyekben csak a tagok — vagyis a termelőszövetkezet gazdái — dönthetnek."* A termelőszövetkezet alapszabálya tehát nagy jogokat biztosít a tagságnak. De ez persze nem jelenti azt, hogy a tagság bármit tehet. Az alapszabály előírásai magát a tagságot is kötelezik.

Éppen ezért helytelenül jár el az a járási vagy megyei tanács, mely tűri, hogy egyik-másik termelőszövetkezet semmibe vegye az alapszabály előírásait, és alapszabály-ellenes határozatokat hozzon. Például 1 kat. holdnál nagyobb háztáji földet adjon vagy önkényesen zárjon ki tagokat. Amilyen káros volt az, hogy az elmúlt években a tanácsszervek egyes ügyek intézésébe illetéktelenül beavatkoztak — éppen olyan káros, ha most a tanácsok a „be nem avatkozás" elve alapján fásultan, érdektelenül szemlélik egyes szövetkezetek belső nehézségeit, és nem segítenek!

Az alapszabály megállapítja, hogy a közgyűlés határozatai a vezetőségre és a termelőszövetkezet minden tagjára kötelezőek, ezért a tag köteles teljesíteni a vezetőség minden olyan utasítását, mely az alapszabály rendelkezésein és a közgyűlés határozatain alapszik.

Ki lehet tagja a szövetkezetnek? A közgyűlés hatáskörébe tartozik a tagok felvétele és kizárása is. A termelőszövetkezetbe felvételét kérheti minden 16 éven felüli becsületes dolgozó paraszt, férfi és nő egyaránt, aki az alapszabályt magára nézve kötelezőnek elismeri. Az alapszabály rendelkezése szerint a csa-

ládfő belépési nyilatkozatában a 16 éven felüli, földműveléssel foglalkozó családtagok nevét is fel kell tüntetni. A családfő mellett a belépési nyilatkozatot aláírja annak tagként belépő felesége és a 16 éven felüli belépő családtag is. Így a termelőszövetkezet vezetősége tudja, hogy hány munkáskézre számíthat, és az új belépők is megértik: a szövetkezet elvárja, hogy minden munkaképes családtagjuk bekapcsolódjék a munkába.

Az a dolgozó paraszt, akinek felvételét a kozgyűlés elutasítja, a járási tanács végrehajtó bizottságától kérheti ügye felulvizsgálását.

Az alapszabály kötelezően kimondja, hogy a termelőszövetkezetbe nem lehet tagként felvenni a kizsákmányolókat, kulákokat, spekulánsokat és a választójoguktól megfosztott személyeket.

Az 1953-as alapszabály nagy gondot fordít arra is, hogy senkit se lehessen akarata ellenére a szövetkezetbe kényszeríteni. Bebizonyosodott, hogy csak az a szövetkezet fejlődik, melynek tagjai jól felismert érdeküktől vezetve, saját elhatározásukból léptek be a szövetkezetbe. A kötéllel fogott, meggyőződés nélkuli tagok inkább ártanak.

Közgyűlést havonként legalább egyszer kell tartani. A termelőszövetkezet ügyeit két közgyűlés között a két évre megválasztott vezetőség intézi. Ugyancsak két évre választja meg a közgyűlés a termelőszövetkezet elnökét, aki a szövetkezet gazdálkodását az alapszabály szerint, a közgyűlés és a vezetőség határozatainak megfelelően, személyi felelősséggel vezeti.

A szövetkezet vezetésében tehát a szövetkezeti demokrácia és az elnök személyi felelőssége szorosan összefonódik. *A személyi felelősségen alapuló, erőskezű vezetés és a szövetkezeti demokrácia egy cseppet*

se mondanak ellent egymásnak, inkább *a legteljesebben kiegészítik egymást.* A közgyűlés révén a tagság bekapcsolódik a közös gazdaság minden fontos ügyének eldöntésébe. Az elnök feladata viszont a közgyűlés határozatainak végrehajtása. A közgyűlés például határozatot hoz húsz új tehén vásárlására és arra, hogy a vásárlandó állatok számára egy romos istállót egy hónapon belül átépítenek. Ennek a határozatnak a végrehajtását az elnök személyi felelősséggel irányítja. Utasításokat ad ki. Megmondja ki vegyen részt az istálló helyreállításában, melyik brigád vagy kocsis gondoskodjék az épületanyagok odaszállításáról. Az elnök, illetve a vezetőség tagjai gondoskodnak az utasítások végrehajtásának ellenőrzéséről, a mulasztók felelősségre vonásáról is.

Igen nehéz lenne úgy intézni a termelőszövetkezetek ügyeit, ha a közös gazdálkodáshoz tartozó legkisebb részletkérdést is a közgyűlésen beszélnék meg. Nem lenne helyes, ha például az állatvásárlással kapcsolatban a közgyűlés akarná azt is eldönteni, hogy akik a tehenet megveszik, hány órakor induljanak el, hogyan utazzanak a vásárra. Az ilyen ügyintézés túlterhelné a közgyűlést. A közös megbeszélések véget nem érő lényegtelen vitákba torkollnának és a tagok nem vennék komolyan a közgyűlés munkáját. Ez lehetetlenné tenné az elnök számára a személyi vezetést, mert ez esetben a közgyűlés nemcsak a határozatokat hozná, hanem ő próbálná azokat végre is hajtani.

Mindebből kitűnik, hogy a termelőszövetkezet vezetése nem könnyű feladat. És bizony sokszor történik hiba. Még sok olyan termelőszövetkezeti elnök van, aki nem tiszteli a szövetkezeti demokráciát, a legfontosabb ügyekben sem kéri ki a tagok véleményét, magát tartja legokosabbnak s csalhatatlannak, minden-

tudónak. Kiskirályoskodik, elfojtja a bírálatot. Tetézi a bajt, ha maguk a tagok is úgy hiszik, hogy, „ha már beléptünk a csoportba, akkor gondolkodjék helyettünk az elnök, meg a vezetőség".

A grábóci Alkotmány Termelőszövetkezetben is bebizonyosodott, hogy a tagság jogainak tiszteletben tartása nélkül, a tagoknak a fontos ügyekbe való bevonása nélkul, nem lehet tartós eredményt elérni a szövetkezetben. Itt az elnök goromba, öntelt volt, a tagok véleményére semmit sem adott. Ő döntötte el, miből mennyit és hova kell vetni. A tagság éppen azért nem szerette, és amikor jött a sürgős kapálás ideje, a tagok azt uzenték neki: „kapáld meg magad, ha elültetted". Az elnök felismerte a hibáját, változtatott magatartásán és azóta megváltozott a tagok hangulata és fegyelme, megjavult a szövetkezet munkája!

A termelőszövetkezeti elnök akkor vezet helyesen, ha a közgyűlés elé terjeszti az alapszabály szerint oda tartozó fontos ügyeket, hallgat a tagok javaslataira és kifogásaira, ugyanakkor a vezetést szilárdan kézben tartja és az alapszabály rendelkezései, valamint a közgyűlés határozatai szerint vezeti a termelőszövetkezetet. Szükséges az is, hogy az elnök a szövetkezet minden tagjától megkövetelje utasításainak pontos és lelkiismeretes végrehajtását.

A jó szövetkezetben olyan a közgyűlés, mint egy nagy, családi tanácskozás. A közös gazdaság fontos kérdéseit egyesített tapasztalatukkal, legjobb tudásuk szerint döntik el a tagok. A példa kedvéért lapozzunk csak bele a környei Dózsa Mezőgazdasági Termelőszövetkezet gondosan vezetett közgyűlési jegyzőkönyvébe. Ime az 1954. évi szeptember 3-i gyűlés: Megjelent ezen a tagságnak mintegy 80 százaléka, tehát

85 tagból 65. Összesen 44 család van a szövetkezetben, tehát a jelenlevők nagy száma azt jelenti, hogy egy családból többen is eljöttek. Ez biztató és azt mutatja, hogy a Dózsa tagsága érdeklődik a szövetkezet közös ügyei iránt! Érdeklődik pedig azért, mert a vezetőség tiszteli a tagok véleményét, mindenről tudatja a tagságot, és itt az emberek csakugyan a szövetkezet gazdáinak érzik magukat.

A szeptember 3-i közgyűlés első napirendi pontja: az őszi vetési és betakarítási munkáknak a megbeszélése volt. Közösen megegyeztek abban, hogy a soronlevő munkák közül a legidőszerűbb az őszi árpa és a rozs vetésének megkezdése. Ezzel egy időben letrágyázzák a jövő évi cukorrépa területét, mert 1955-ben 200 mázsás cukorrépa átlagtermést akarnak! Pontosan meghatározták azt is, hogy a betakarítási munkák során elsőnek a burgonyát ássák ki, azután a napraforgót szedik le és azt kombájnnal csépelik el. Mike István elvtárs, a Dózsa elnöke, végül felszólította a jelenlevő mesterembereket: a vetőgépeket szeptember 6-ig hozzák teljesen rendbe, hogy a vetés idején a gépek hibája miatt fennakadás ne legyen!

Ezután a tagok az 1955. évi vetéstervet vitatták meg. Elfogadták, hogy búzából 130, rozsból 10, őszi árpából 50, tavaszi árpából 10, kukoricából 74 kat. holdat vetnek.

A gyűlés harmadik napirendi pontja a lenterme ltető vállalat által juttatott 10 500 forintos kedvezményes utalvány felhasználásának eldöntése volt. Az elnök felsorolta, hogy a tehenészeknek kötény és törülköző, a fogatosoknak rudazókötél és istráng, a magtár részére 150 darab zsák kell. Ez éppen ki is telik az utalványból. A tagság az elnök javaslatát vita nélkül egyhangúlag elfogadta.

Az elnök bejelentette, hogy a gépállomás segíteni

fog a vetőmag tisztításában. Ötödik napirendi pontként az erdőből a tagoknak szállított fa fuvarozási díját állapították meg. Ezután a közgyűlés elfogadta, hogy a napközi otthonban segédkező lányok, naponként fél munkaegységet kapjanak. Örömmel vették tudomásul a tagok az elnök következő bejelentését: a termelőszövetkezet az eladásra már előzőleg kijelölt süldőket piacra viszi. Azok a tagok, akik vásárolni akarnak belőluk, szeptember 4—5-én válasszák ki a nekik tetszőket. Végül az elnök a kilépéssel kapcsolatos rendszabályokat ismertette.

Soknak tűnhet a nyolc napirendi pont, de közülük több csak bejelentés volt, melyet a tagság vita nélkül tudomásul vett. Hasznos volt a taggyűlés, mert a tagság fontos dolgokban helyesen döntött, és értesült a közös gazdaság több ügyéről.

A szeptember 30-i közgyűlésen — melyen a környei Dózsa vezetősége azt javasolta a tagságnak, hogy vegyenek egy teherautót — már eltértek a vélemények. Abban mindenki egyetértett, hogy autó kell, hiszen ha autójuk lesz, akkor jobban tudják értékesíteni a 20 holdas gyümölcsösük termését. Voltak olyanok, akik új autót akartak venni. Voltak viszont, akik azt javasolták, hogy vegyenek egy olcsóbb, régit és azt hozassák rendbe, mert így kevesebb pénzbe kerül. A közgyűlés úgy döntött, hogy a vezetőség érdeklődje meg pontosan a vásárlás körülményeit és véglegesen csak azután határozzanak. Tehát nagyon megfontolják, hogy mire adják ki a pénzt. A környei termelőszövetkezeti tagok már úgy gazdálkodnak a közösben, mint a jó gazda a saját kis gazdaságában. Csak a szövetkezetben nagyobb a lehetőség... Kombájnnal csépelik ki a napraforgót, teherautót veszncs és így tovább...

Szerezzünk érvényt a határozatoknak

Bebizonyosodott, hogy *a tagság csak akkor veszi komolyan a közgyűlés határozatait, ha az elnök és a vezetőség érvényt is szerez annak.* Sok olyan eset adódik, mint amilyen 1954 októberében játszódott le a környei Dózsa Termelőszövetkezetben. A termelőszövetkezet közgyűlése helyes határozatot hozott: a szövetkezet fogata addig senkinek se hozza be a háztáji földjéről a kukoricáját, amíg a közös cukorrépa ki nincs ásva. A cukorrépa betakarítása után viszont két teljes napot a háztáji kukoricatörésre fordíthat mindenki, és akkor a tagok rendelkezésére állnak majd a szövetkezet fogatai. Tanult a Dózsa Termelőszövetkezet az előző évből, amikor a munka szervezetlensége miatt a nagy őszi esőzés még a földben érte a répát. A határozatot helyeselte mindenki. Mégis mi történt? Akadtak olyanok, mint például Nedermann Ferenc, aki nem várta meg a cukorrépa-kiásást és letörte a kukoricáját. Többen figyelmeztették a tagok közül a közgyűlés határozatára, de ő nem hallgatott senkire. És azután kérte az elnököt, hogy a szövetkezet igájával behozhassa a kukoricáját. Hiába kérte azonban, mert az elnök nem engedte meg. Hiszen, ha ezt megengedi, akkor a következő nap már esetleg többen kezdték volna törni a háztáji kukoricájukat.

A termelőszövetkezeti elnök vállain nagy felelősség nyugszik. Igaz az a mondás, hogy „amilyen az elnök, olyan a szövetkezet". Éppen ezért nagy körültekintéssel kell elnököt választani, mert egy jo választással sok keserű csalódástól óvhatja meg magát a termelőszövetkezet tagsága. Az alapszabály a közgyűlésre ruházza az elnökválasztás jogát, így a tagok csak magukra vethetnek, ha rossz elnököt választanak. Csak olyan ember alkalmas az elnöki tisztségre,

aki politikailag szilárd és elegendő szakmai tudása van. Így majd bíznak benne a tagok, mert tudják, hogy tudása az övéké felett áll. Szépen fejezte ki ezt E. Tóth Lajos, a mezőhéki Táncsics egyik tagja: „Úgy gondolom — mondotta —, hogy az elnök az olyan, mint egy családfő. Okosabbnak, korultekintőbbnek kell lennie az elnöknek az egyszerűbb tagoknál, kell hallgatnia az okos szóra, a hasznos tanácsra, de arra is nagyon kell törekednie, hogy az ő utasításait mindenki fegyelmezetten végrehajtsa!"

Az elnök mellett a vezetőség áll. Száz tagnál kisebb létszámú termelőszövetkezetben elég ottagú vezetőséget választani, a nagyobb termelőszövetkezetben a vezetőség héttagú. A közgyűlés a vezetőséget is két évre választja. *A vezetőségbe a gazdálkodáshoz értő, a tagság bizalmát élvező, politikailag szilárd tagokat kell kiválasztani.* Ilyen emberek elsősorban a szegényparasztok között találhatók. Azonban az a termelőszövetkezet cselekszik igazán helyesen, mely nagy gyakorlati tapasztalattal rendelkező középparasztoknak is helyet biztosít a vezetőségben. Ez sokkal javítja magát a vezetést, de emellett elősegíti azt is, hogy szoros, baráti kötelék alakuljon ki a termelőszövetkezetben levő tagok között. A szegényparasztok és a középparasztok egymás iránti kölcsönös megbecsülése nagymértékben előmozdítja a tagság egymásra találását, az igazi szövetkezeti élet, és baráti egyetértés kialakulását. Nem szabad szem elől téveszteni azt az egyszerű igazságot, hogy a középparasztság részvétele nélkül, az ő földje és szaktudása nélkül el sem lehet képzelni hazánkban a termelőszövetkezeti mozgalom egészséges fejlődését. Mégis egyes termelőszövetkezetekben — igen helytelenül — „sárgacsizmásoknak", „kiskulákoknak" nevezik azo-

kat a volt középparaszt tagokat, akik tobb folddel vagy jószággal jöttek be, vagy akiknek eddigi szorgalmas munkájuk eredményeképpen szép lakóházuk van.

Helytelen és pártunk politikájával ellentétes a középparasztokkal való ilyen bánásmód. Hiszen a szövetkezetben nagyon nagy szükség van a volt szegényparaszti tagok állhatatosságára, vezető szerepére, de feltétlenul szükség van a volt középparaszti tagok szaktudására is!

A tagok igazi közösséggé való összeforrását elősegíti az, ha minden tag érzi, hogy a szövetkezet vezetői és dolgozó társai megbecsülik az ő munkáját. Az embernek ugyanis az anyagiak mellett — a munkaegységre jutó búza, kukorica, cukor mellett — erre a megbecsülésre is nagy szüksége van. Aki tapasztalja, érzi, hogy munkáját értékelik, az eredményeire felfigyelnek, az jobb kedvvel, odaadóbban fog dolgozni. Ez pedig nagyon fontos. Közös akarat, közös szándék, közös fejtörés erősíti igazán a szövetkezetet. És ne felejtsük el, hogy a szövetkezetbe egyesult 80—100 dolgozó paraszt tapasztalata, közös akarata felbecsulhetetlenül drága kincs! Az ilyen szövetkezetben már csakugyan megmutatkozik annak a közmondásnak az igazsága, hogy „Összetett vállal erős a sokaság".

Hogyan működik az ellenőrző bizottság?

— Ez mind szép — mondhatnák vagy gondolhatnák többen is, de mi történik akkor, ha az emberek — akik még nem mindnyájan öntudatosak, és akik még nem válnak angyallá azzal, hogy belépnek a termelőszövetkezetbe — nem tartják be az alapszabály előírásait. Akik a mintaalapszabályt összeállították, erre is gondoltak. Elsősorban maga az elnök felelős a termelőszövetkezet alapszabály szerinti működéséért. Ezért az elnök

egyik legfontosabb feladata ennek az ellenőrzése. Ebben a munkában sokat segíthet az elnöknek az ellenőrző bizottság.

Sajnos sok termelőszövetkezetben nem megfelelően működnek még ezek a bizottságok. Pedig az ellenőrző bizottság munkája életbevágóan fontos. Csak az a termelőszövetkezet gazdálkodhat tervszerűen, csak azt nem érheti semmiféle kellemetlen meglepetés, melyben az ellenőrző bizottság mindenről tud, mindenre ügyel és mindent ellenőriz!

Természetesen minden termelőszövetkezeti tagnak joga és kötelessége törődni azzal, hogy mi történik a szövetkezetben. De az is érthető, hogy a tagság minden tagja nem ellenőrizheti egyenként pénzügyi és gazdasági téren a szövetkezet vezetőit, a raktárat stb. Éppen ezért az alapszabály a szövetkezeti demokrácia elveinek szem előtt tartásával rendelkezik az ellenőrző bizottság megválasztásáról és annak munkájáról. Az alapszabály kimondja: „A termelőszövetkezetek közgyűlése két évre öttagú ellenőrző bizottságot választ."

Az ellenőrző bizottság feladata az, hogy állandó figyelemmel kísérje az alapszabály betartását, a vezetőség munkáját, a közvagyon megőrzését, a szövetkezet gazdálkodását, pénzügyi tevékenységét és a tagokkal való elszámolást. Az ellenőrző bizottságnak jogában áll bármikor ellenőrzést tartani, a termelőszövetkezet bármely gazdálkodási ágában. A bizottság azonban köteles évente legalább kétszer általános vizsgálatot tartani és annak eredményéről jelentést kell tennie a közgyűlésnek. Az ellenőrző bizottság csak a közgyűlésnek tartozik felelősséggel, és nemcsak joga, hanem kötelessége is a szövetkezet vezetőségét és elnökét is ellenőrizni! Helyes, ha olyan dolgozók a bizottság tagjai, akik a szövetkezet tekintélyes, köztiszteletben álló dolgozói, s a termelőszövetkezet külön-

böző termelési ágaiban dolgoznak, mert így az ellenőrző bizottság jobban át tudja tekinteni a termelőszövetkezet életét és jobb munkát tud végezni.

Az ellenőrző bizottság munkájával kapcsolatban a kocsi Dózsa Termelőszövetkezetben mondták el a következő esetet. Most már nevetve beszélnek róla, de annakidején bizony sok bosszúságot és mérges vitákat váltott ki az a bizonyos tojás-ügy. Ez történt: 1953-ban az egyik tanyán 150 tyúkja volt a Dózsa Termelőszövetkezetnek. Szente Károlyné volt a gondozójuk, ő szedte össze a tojásokat is. Tojtak, tojtak a tyúkok, de keveset. Feltűnt ez a tagoknak is. Különösen az volt a furcsa, hogy Szente Károlyné háztáji tyúkjai pedig soha nem látott bőségben ontották a tojásokat... Egy reggel aztán megjelent a tanyán a termelőszövetkezet ellenőrző bizottságának egyik tagja, Szemeti József. Megállapította, hogy hány tojós van a tyúkok között és az ellenőrzésnek szinte csodálatos eredménye lett: a szövetkezet tyúkjai mindjárt többet tojtak. Azelőtt jó, ha háromhetenként tojtak vagy 200 darabot, az ellenőrzés után pedig egyetlen héten többet tojtak 200-nál. Az ellenőrzés tehát meghozta a maga hasznát.

Termelőszövetkezeteinkben hány hasonló eset következhet be, ha nem is a tojással, hanem a tejjel, zöldségfélével vagy más terménnyel kapcsolatban. Az ellenőrző bizottság becsületes, jó munkája azonban megakadályozhatja a visszaéléseket és az állandó, figyelmes ellenőrzés a közös tulajdon megbecsülésére neveli a tagokat.

Mindez tehát azt mutatja, hogy az alapszabály nem csupán írott malaszt, a szövetkezeti vagyon nem „csáki szalmája". Az alapszabály betartására, a közös vagyon megőrzésére a közgyűlés megbízásából az elnök és a vezetőség mellett még az ellenőrző bizottság is ügyel.

Maga az alapszabály pedig minden tagnak egyforma jogot és kötelességet biztosít. Az azonban már a termelőszövetkezetek tagjain múlik, hogy éljenek is ezzel a jogukkal. Ne tűrjék az elnök esetleges túlkapásait, ne húnyják be a szemüket a közös vagyon herdálása előtt, ne tűrjék a munkaegységcsalást. Az alapszabály a szövetkezet igazi hívei kezében hatásos eszköz a hibák, a bajok elleni küzdelemben.

6. JÓ TERVEZÉSSEL, KÖZÖS ERŐFESZÍTÉSSEL A GAZDAG TERMÉSÉRT

A termelőszovetkezet — nagyüzem. A tobbszáz kat. holdas, gyakran 1—2000 kat. holdas gazdaságokat nem lehet máról holnapra vezetni. Ha egyik-másik termelőszövetkezetben megpróbálnának úgy gazdálkodni, hogy reggel összejönnek a tagok az iroda előtt és úgy próbálnák — szinte rögtönzött gyűlésen — eldönteni, hogy mit tegyenek, melyik brigád hova menjen, ki mit csináljon, ez nem munkához, hanem kapkodáshoz, zűrzavarhoz vezetne.

A nagy gazdaságban jóval előre kell gondoskodni a soron következő munkak feltételeinek biztosításáról. Például, ha géppel akar vetni a termelőszövetkezet, akkor jóval előre meg kell állapodnia a gépállomással. Ugyanakkor a vetés napjában, de még a kezdés órájában is pontosan meg kell egyeznie a növénytermesztő-brigádnak és a traktoros-brigádnak. Ez szükséges, mert csak így tudja majd mindenki jóval előre, hogy milyen munka vár rá. Könnyű belátni, hogy az olyan nagy gazdaságokat, mint amilyenek a mi termelőszövetkezeteink, előre elkészített terv nélkül jól vezetni egyszerűen lehetetlenség!

Az új alapszabálynak a termelőszövetkezetek működéséről szóló fejezete kimondja, hogy: *A kozos termelés alapja a termelőszövetkezet éves termelési terve, amelyet a vezetőség készít el és a kozgyűlés hagy jóvá. A jóváhagyott éves termelési terv alapján a vezetőség szervezi és ellenőrzi a munkák elvégzését.*"

Ezek a megállapítások azt mutatják, hogy az éves termelési tervnek igen nagy szerepe van a termelőszövetkezetek életében. Minden év elején a szövetkezeti demokrácia szem előtt tartásával, a termelőszövetkezeti tagok javaslatainak, véleményének előzetes meghallgatásával állítja össze ezt a tervet a vezetőség. Igen helyes és követendő a tervkészítésnek az a módja, amely a földesi Rákóczi Termelőszövetkezetben honosodott meg. Itt minden brigádban előzetes megbeszélést tartanak a tervezésről, összegyűjtik a tagok javaslatait és a helyes javaslatok figyelembe vételével összeállított tervet vitatják meg a közgyűlésen.

Még az egyénileg dolgozó gazdák is hány estét eltöltenek azzal, hogy feleségükkel, felnőtt gyermekeikkel megbeszéljék 8—10 holdas kis gazdaságuk ugyeit. Mennyi vita és számítás előzi meg, amíg mondjuk elhatározzák, hogy előbb vesznek 4 választási malacot, azt nevelik 3 hónapig, akkor eladják és úgy vesznek ezek árán egy hízónak valót. Mennyivel nagyobb körültekintéssel kell eldönteni azt egy 1000 holdas szövetkezetben, hogy mit és hová ültessenek, hogyan szaporítsák a közös állatállományt Az éves terv jó összeállítása a sikeres munka fontos előfeltétele. Lényegében ugyanis ez a terv tartalmazza a szövetkezeti tagok egész évi teendőit. A termelőszövetkezetek terveiket a téli hónapokban állítják össze Ilyenkor az emberek is jobban ráérnek, de különben

sem szabad sajnálni a hasznos megbeszélésekkel eltöltött időt. Egy-egy jó gondolat aranyat ér.

A tervkészítésnek ez a módja is azt bizonyítja, hogy a termelőszövetkezet gazdái — maguk a tagok. A közös erővel elkészített tervnek nemcsak az az előnye, hogy jobb lesz, mintha egyedül csak az elnök vagy a vezetőség állította volna össze. Előnye az is, hogy az ilyen közös munkával összeállított tervet az egész tagság ismeri, magáénak tartja. A szövetkezet tagjai jóelőre látják évi munkájuk célját, éppen ezért erejük és képességük teljes megfeszítésével fognak törekedni a terv végrehajtására.

A tervkészítés arra is lehetőséget ad, hogy mindenki elmondja véleményét a közös gazdaság fejlesztéséről. Ez igen fontos, mert a termelőszövetkezet keretein belül megvalósítható mindaz a jó elgondolás, szándék, melyeknek annak idején a kisparcella útját rekesztette. Hány olyan dolgozó paraszt van, aki hosszú éveken át szeretett volna próbálkozni az öntözéssel, de mert földje távol volt a víztől, csatorna meg nem volt — semmit sem tehetett. Most a nagy kiterjedésű, vagyonilag erős szövetkezetek lehetővé teszik ezeknek a hajdani álmoknak a megvalósulását!

A termelőszövetkezetek és a gépállomások élenjáró dolgozóinak 1953 szeptemberi III. országos tanácskozása olyan határozatot fogadott el, amely szerint az éves termelési tervvel egy időben el kell készíteni a jövedelemelosztási tervet is. Ez a határozat szintén a termelőszövetkezeti gazdálkodás céljára, a tagok jólétének növelésére irányítja a figyelmet.

Igy a termelőszövetkezet vezetősége és tagsága az éves termelési tervet úgy állítja össze, hogy egyben rögtön felméri a kiadásokat és a várható bevételeket is. Azt is pontosan kiszámítják, hogy melyik termény

talajelőkészítése, vetése, gondozása, betakarítása, milyen kiadással jár, hány munkaegységet kell ráfordítani és minden szükséges költség levonása után, az évvégén, mennyi terményt és pénzt oszthatnak ki a tagoknak: vagyis mennyi jut egy-egy munkaegységre. Tehát nem úgy van az, ahogy egyes termelőszövetkezeti tagok és az egyénileg dolgozó gazdák közül sokan még most is gondolják, hogy „majd a végén megtudjuk mit adnak". Abban a szövetkezetben, amelyben tisztelik az alapszabályt és aszerint terveznek, cselekednek, ott már az év elején megközelítő pontossággal tudják, hogy mi jut majd egy munkaegységre.

Ha a tagok ezt a jövedelmet keveslik, csak rajtuk áll, hogy megvitassák, milyen módon tudják növelni az egy munkaegységre jutó részesedést. Régi igazság: több szem — többet lát! Éppen ezért a szövetkezetek kérjenek tanácsot a tapasztaltabb szövetkezeti vezetőktől is. Meg is hívhatják őket magukhoz, fordulhatnak a járási tanácshoz, és ott állnak mellettük segítségre készen a gépállomások agronómusai is. Az alacsony jövedelemrészesedésbe nem szabad belenyugodni. Szét kell nézni és fel kell deríteni a helyi lehetőségeket. Biztos, hogy hízlalással vagy a tejhozam növelésével, juhászat beállításával, anyakocák szerzésével, a baromfiállomány növelésével, jövedelmező ipari növények termelésével, öntözés megvalósításával vagy valami más módon, de lehet a bajon segíteni.

A terv készítésénél a legfontosabb az, hogy az éves terv a növénytermelés és az állattenyésztés hozamainak növelését tűzze ki célul. A szövetkezeti gazdálkodás lényegéből is következik az, hogy évről évre mind nagyobb és nagyobb terméseredmények elérésére kell törekedni. Hiszen ez biztosíthatja csak a tagok jólétének állandó növekedését is.

Tervezzünk bátran, körültekintően

A mezőgazdasági termelőszövetkezetek évenként megismétlődő tervkészítése sok hasznos tapasztalatot nyújt.

Előfordul az is, hogy a tervezéskor hibákat követnek el. Van példa arra, hogy a szövetkezet vezetősége és tagsága egyszerre igen sokat akar markolni. Az etyeki Dózsa Termelőszövetkezetben például 6000 kacsát és 8000 csirkét akartak 1955-ben felnevelni, ámbár nincs megfelelő baromfióljuk. Ugyancsak ebben a termelőszövetkezetben a nagykiterjedésű kertészet mellett még 40 kat. holdon akartak dinnyet is termelni, jóllehet a szükséges munkaerővel nem rendelkeztek. A nemes buzgalom és a törekvő szándék dicséretreméltó ugyan, de *csak az a terv lehet jó, mely számol a lehetőségekkel.*

Van azután olyan szövetkezet is, amely túl óvatosan tervez. Így például a bőnyrétalapi Szabad Május 1. 1955-ben 150 mázsa cukorrépát tervezett holdanként, pedig előző évben már elérték a 220 mázsás átlagtermést. Ez a viszonylag alacsonyra tervezett terméshozam bizony nem nagyon ösztönzi majd a szövetkezet tagjait az eddiginél még gondosabb, még jobb munkára. A mezőberényi Dózsa Termelőszövetkezet 1954-ben kukoricából csak 10 mázsát tervezett holdanként, pedig ilyen alacsony termésük még a legrosszabb esztendőben sem volt. Természetesen az ilyen „óvatos" tervet könnyű túlteljesíteni. Többen még azt is gondolhatják, hogy így könnyebben hozzájuthatnak a termelési terv túlteljesítéséért járó prémiumhoz. Az alacsony tervezés azonban az egész termelőszövetkezetnek árt. A sokszor indokolatlanul alacsonyra tervezett terméseredmény és jövedelemrészesedés elkedvetleníti a tagságot. Semmi se ösztönzi arra, hogy minden erejével, képességével küzdjön a jobb termés eléréséért. Hozzáértő megfontolt-

sággal kell tervezni. Az elérhetetlenül magasra tervezett terméseredmények sokat árthatnak — nevetségessé tehetik magát a tervezést! Ez pedig káros, de legalább ilyen káros a félénk, alacsony terv, mely egyszerűen lehetetlenné teszi a premizálást és a munka fékjévé válik!

Az éves terv összeállításánál nagy gondot kell fordítani az állattenyésztés fejlesztésére. Az új alapszabály a tagok kötelességévé teszi, hogy fejlesszék a közös állatállományt, javítsák az állatok minőségét, növeljék azok hozamát és alkalmazzák a helyes takarmányozási módszereket.

A bőnyrétalapi Szabad Május 1., amely, mint láttuk, 1955-ben a cukorrépa termelésnél oly bátortalanul tervezett, követésre méltó példát mutatott a sertéshízlalásban. Ez a 340 kat. holdas szövetkezet az 1955. évi terméssel és az előző évről tartalékolt 390 mázsa kukoricával 133 darab sertés hízlalását állította be a tervébe. Kiszámították, hogy beadási kötelezettségük teljesítése után 120-at értékesíthetnek a szabad piacon. Így, csak a sertéshízlalásból több mint negyedmillió forintnyi jövedelmet vehetett tervbe a bőnyrétalapi szövetkezet. Az állattenyésztés tervezésének szoros összhangban kell lennie a takarmánytermeléssel. Ne felejtsük el azt a bölcs, közmondásszerű megállapítást, mely arra figyelmeztet bennünket, hogy az „állattenyésztés takarmány nélkül olyan, mint a halgazdaság víz nélkül". Állattenyésztésünk nehézségei a termelőszövetkezetekben is, elsősorban a takarmányhiányra és főképpen a takarmányok gyenge minőségére vezethetők vissza.

Az éves terv készítésekor tartsuk szem előtt a közös gazdaság fejlesztését. Vegyük be a tervbe a megfelelő istállók, ólak építését, a szükséges szerszámok beszerzését, de ne essünk túlzásba. Feltétlenül tartsuk

be azt az aranyszabályt, hogy addig nyújtózkodjunk, ameddig a takarónk ér. Így elejét vesszük annak, ami az elmúlt években sok helyen megtörtént, hogy a termelőszövetkezet tyúkjai valóságos új „kastélyokban" laktak, viszont a tagoknak zárszámadáskor kevés jutott.

Az eredményes munka alapja a jó terv

Az egyes brigádok tervfeladatát a termelőszövetkezet vezetősége a szövetkezet éves termelési terve alapján állapítja meg. Ennél a tervfelbontásnál figyelembe kell venni a növénytermelő-brigádok eltérő körülményeit, hogy milyen talajon, milyen növényfajtákat termelnek, és milyen eszközök állanak rendelkezésükre? Igazságtalan lenne, ha a rosszabb talajon gazdálkodó brigádnak ugyanannyit kellene termelnie, mint annak a brigádnak, mely jó lucernaföldbe veti a búzát. A tervezésre, a tervfelbontásra nagy gondot kell fordítani. Hiszen *a jó terv — a helyes munkaszervezés a szilárd munkafegyelem alapja!* Mindez pedig fontos előfeltétele a nagy jövedelemnek.

A tervezés tehát nem „felesleges munka", mint ahogyan egyesek gondolják. Hiszen az éves terv mutatja meg a termelőszövetkezeti tagoknak: merre kell haladniuk, mit kell tenniük, hogy a tervezett termés-eredményeket és az előre kiszámított munkaegység-részesedést elérjék.

Igen fontos, hogy a termelőszövetkezet vezetősége minden hónapban beszámoljon a tagságnak arról, hogy a tervezett természetbeni jövedelem és a pénzbevételek terén milyen eredményeket értek el. Így a terv állandó ösztönzést jelent majd az egész termelőszövetkezet számára.

Az éves tervet és az annak megfelelő kiadási-bevételi tervet úgy kell összeállítani, hogy a termelő-

szövetkezeti tagok havonta vagy másfél havonta előleghez jussanak — a szükséglethez mérten — pénzben, esetleg terményben is! Az előlegek tervezése bonyolult, sok körültekintést igénylő munka. Könnyebben megoldható az előleg adás a fejlett állattenyésztéssel rendelkező, kertészkedő szövetkezetekben.

A termelőszövetkezet éves termelési tervébe pontosan be kell venni azt is, hogy a szövetkezet a gépállomás milyen segítségére számíthat. Népi demokratikus államunk a gépállomásokon összpontosított gépi technika és a gépállomások agronómusai révén nyújtja a legnagyobb termelési segítséget a szövetkezeteknek. Hazánkban most 312 gépállomás 10 000-nél több traktorral segíti a mezőgazdasági dolgozókat. A gépállomások gépeinek száma hónapról hónapra szaporodik és a traktorok, kombájnok és más gépek egyre nagyobb szerepet játszanak a termelőszövetkezetek termelésében.

Gépállomásainknak természetesen nemcsak az a feladatuk, hogy segítsenek felszántani a termelőszövetkezet földjeit, hanem segíteniök kell a szövetkezetet agrotechnikai tanácsokkal és politikai nevelőmunkával is. A gépállomás tehát nem valamiféle szántó-vető vállalat, mely ha elvégzi a munkát, köszön és továbbáll. Ezt bizonyítja az a szerződés is, amelyet a termelőszövetkezet a gépállomással köt a munka tervszerűsítésére. Ez a szerződés részletesen felsorolja a gépállomás kötelességeit. Kimondja, hogy a gépállomás felelős a termelőszövetkezet egész gazdálkodásáért, szervezeti és gazdasági megszilárdításáért. Köteles a gépállomás közreműködni a munka helyes megszervezésében, a termelési tervnek, valamint a bevétel-kiadási költségvetésnek az összeállításában, a helyes vetésforgók kialakításában, a zár-

számadás elkészítésében, a termelőszövetkezeti tagok képzésében, a könyvelés megszervezésében. Előírja azután ez a szerződés a termelőszövetkezet kotelességeit is, és megállapítja a gépállomás által végzett munkák átvételének a rendjét.

A gépállomás munkájának eredményességét elsősorban a termelőszövetkezet földjein elért terméshozamokkal kell mérni, s nem egyszerűen azzal, hogy hány holdon végezte el a talajmunkát. A gépállomás és a termelőszövetkezet közötti szerződést a termelőszovetkezet közgyűlése hagyja jóvá. Az elfogadott és aláírt szerződésnek törvényereje van, tehát az abban vállalt kötelezettségeket mind a termelőszövetkezet, mind pedig a gépállomás teljesíteni tartozik.

Sok termelőszövetkezetben még mindig húzódnak a gépi munka alkalmazásától. Vannak, akik bizalmatlanok a géppel, a traktorral szemben. Arra emlékeznek még sokan, amikor kapitalista viszonyok között a gép ellensége volt a munkásnak, hiszen a földbirtokosnak is munkaerőt takarított meg és így a munkanélkuliséget, a nép nyomorúságát növelte. A mi viszonyaink között, amikor a termelés már nem egyes nagy urak hasznára szolgál, a gép — az ember barátja. A traktor könnyebbé, termelékenyebbé, eredményesebbé teszi a munkát. Egy ember ásóval naponta körülbelul 100 négyszögölet tud felásni, 1 pár lóval 1 kat. holdat lehet felszántani, viszont egy közepes erejű traktor 6—8 holdat is felszánt. Szovjet kísérletek szerint öt-hatszorta gyorsabb a gépi szántás, mint a fogatos erővel való szántás. A gépi erő alkalmazása tehát nagy előnyére válik a csoportnak.

Az alapszabály igen fontosnak tekinti a termelőszövetkezet és a gépállomás jó viszonyát, ezért határozottan kimondja, hogy be kell tartani a gépállo-

mással kötött szerződést, segíteni kell a gépállomás dolgozóinak a termelőszövetkezetben végzett munkáját, gondoskodni kell azok jó ellátásáról, elszállásolásáról, biztosítani kell a gépek folyamatos üzembentartását és teljes kihasználását.

A *termelési terv* és a *gépállomással kötött szerződés* az *évi munka programját tartalmazza,* ezért *nagyon fontos, hogy ne porosodjék a fiókban, hanem a közös munka iránytűje legyen!*

7. A MUNKASZERVEZÉS ÉS A MUNKAFEGYELEM

Mint mindenütt, a termelőszövetkezetekben is csak a munka teremti meg a jólétet. A terv bármilyen szép és bármilyen ösztönző, önmagában csak papiros marad mindaddig, amíg csak közös akarattal, a jó gazdához méltó munkával meg nem valósítják. Az a dolgozó paraszt, aki önként lépett be a szövetkezetbe, aki tudja, hogy a szövetkezet maguké a tagoké és munkájuk eredménye is az övék, az helyesléssel veszi tudomásul az alapszabálynak azt a rendelkezését, (29. pont) hogy: *„A termelőszövetkezetben minden munkát a termelőszövetkezeti tagok és családtagjaik végeznek, munkarend szerint."* Magát a munkarendet, tehát a munka végzésének helyi szabályait viszont a termelőszövetkezet vezetősége dolgozza ki és a közgyűlés hagyja jóvá.

A mezőgazdasági termelőszövetkezet *alapvető munkaszervezeti egysége a brigád.* Ez a termelőszövetkezeti tagoknak egy bizonyos kisebb csoportját, közösségét jelenti, melynek tagjai hosszabb időn át együtt dolgoznak.

Az alapszabály rendelkezése szerint a brigádszerve-

zet kialakítására nagy gondot kell fordítani. A brigádok számát a helyi körülményektől függően kell megállapítani. Nagyobb termelőszövetkezetben természetesen több növénytermesztő-brigádot lehet szervezni, és ezeken kívül, ha szükséges, lehet még külön szőlő-, gyümölcs- és zöldségtermelő-brigádokat is létrehozni. Az állattenyésztési munkák elvégzésére állandó jellegű állattenyésztő-brigádokat kell alakítani.

A brigádokat a termelőszövetkezet vezetősége szervezi meg, és ugyancsak az jelöli ki a brigádok vezetőit. A növénytermelő-brigád létszáma az alapszabály szerint 30—50 fő. A gyakorlatban ez vált be és úgy helyes, ha egy ilyen létszámú brigád mintegy 400—600 holdnyi területen dolgozik.

Az alapszabály határozottan kimondja, hogy *a brigádok állandó jellegűek legyenek*, vagyis a brigád összetétele ne változzék évről évre. Fontos az is, hogy a növénytermelő brigádok számára kijelölt teruletet se változtassák legalább három-négy évig. Ahol pedig már bevezették a vetésforgót, ott a vetésforgó egész ideje alatt hagyják meg a brigádot ugyanazon a területen. Bizonyára mindenki megérti ennek nagy fontosságát. Ha a brigád összetétele állandó, akkor a brigádtagok jobban összeszoknak, tudják, hogy melyik munkából ki, mennyire tudja kivenni a részét. Ha a brigád több évig ugyanazon a területen dolgozik, akkor a brigádtagok jobban megismerik az ottani talaj tulajdonságait, többet is törődnek a talajerő fokozásával, és így jobb terméseredményt tudnak elérni. Minden brigádvezető jegyzőkönyvileg megkapja a brigád munkájához szükséges földterületet, mezőgazdasági szerszámokat, épületeket és ezeknek gondozásáért, megőrzéséért a brigád vezetője és a brigádtagok felelősek.

Hogyan szervezzük meg a brigádban a munkát?

A brigádok összeállításánál, megszervezésénél figyelembe kell venni a tagok szakképzettségét, kívánságát, lakóhelyét és más tagokhoz való személyes viszonyát. Például nagyon helyesen jár el az a szövetkezet, amely az állattenyésztő-brigádba olyanokat vesz be, akik azelőtt is híresek voltak szép állataikról. Hasznos az is, ha felkarolják a tapasztalt szőlő-, dohánytermelők tudását és úgy állítják össze a brigádokat. Fontos az is, hogy a termelőszövetkezet vezetősége olyan brigádvezetőt jelöljön ki, aki érti a dolgát, akit a tagok becsülnek, akire szívesen hallgatnak.

A brigád csak akkor végezhet jó munkát, ha a tagok előre ismerik a rájuk váró feladatokat. Ezért mondja ki az alapszabály azt, hogy a brigádvezetők a brigád tagjaival hetenként vagy egyes nagyobb munkák megkezdése előtt beszéljék meg a végzett munkát és az új teendőket. Ezek a megbeszélések igen alkalmasak arra, hogy megteremtsék a brigád egységét, erősítsék a munkafegyelmet, felkeltsék a tagokban a termelőszövetkezet közös ügyei iránt érzett felelősséget és szítsák a versenyszellemet!

A növénytermelő brigádon belül a kapásnövények termelésére munkacsapatokat kell szervezni. A gabonaféléket azonban nem szabad a munkacsapatok között felosztani, mert ezzel elaprózzuk az összefüggő nagy táblákat és ez akadályozná a gépek munkáját. A kapásnövények termesztésével kapcsolatban termelőszövetkezeteinkben most kétféle munkaszervezési megoldást alkalmaznak. Vannak olyan szövetkezetek, mint a farádi Felszabadulás, ahol a kapásnövények területét egész esztendőre felosztják — a munkacsapat tagjai között is. A terület egyénekre

való ilyen felosztásának előnye, hogy növeli a tagok felelősségérzetét, jobb munkára ösztönzi őket, hiszen mindenki láthatja, kinek a területe tiszta, s kié gazos. Ez a szervezési mód elősegíti a családtagok bevonását is a munkába. A kapásnövények területének egyénekre történő felosztása azonban erős, jólműködő brigádszervezetet feltételez. Így lehet csak elérni, hogy mindig legyen elegendő ember az olyan több munkáskezet kívánó, csak közösen végezhető munkához is, mint például a szénakaszálás, aratás, hordás, cséplés, betakarítás.

A fegyverneki Vörös Csillag Termelőszövetkezetben más elgondolás szerint szervezik a munkát. Itt már nem osztják fel az egyének között a kapásnövények területét, hanem csak a munkacsapatok között. A fegyvernekiek szerint ez a helyes, mert így nem forgácsolják szét az erőiket, és ezzel elejét veszik annak, hogy tagjaik vetéstől a betakarításig a számukra kimért területen elkülönülve dolgozzanak. A fegyverneki Vörös Csillagban és minden olyan szövetkezetben, ahol brigádban vagy munkacsapatban együtt dolgoznak a tagok, nagyon kell vigyázni arra, hogy ne uralkodjék el a „bandázás" és ennek káros velejárója az „egyenlősdi". Vagyis az, hogy a tagok csoportosan dolgoznak és a szorgalmas munkás is annyi munkaegységet kap, mint a kevésbé szorgalmas. Ezeket a bajokat el lehet kerülni az esetenkénti területfelosztással. Ez azt jelenti, hogy például a kukorica kézzel való kapálásakor reggel minden munkacsapat-tag számára kijelölik a napi normának megfelelő területet, az 500 négyszögölet, és ha ezt elvégezte, akkor másik darab földet kap. Így könnyen meg lehet állapítani, hogy ki mennyit dolgozott, és hogy a végzett munkája után hány munkaegység illeti meg.

Sok kisebb termelőszövetkezetben még mindig máról holnapra szervezik a munkát. Azokat a tagokat, akik reggel eljönnek a termelőszövetkezet irodája elé, alkalomszerűen osztják be. Természetesen az ilyen csoportban beszélni sem lehet munkaszervezésről. Hiszen az elnök nem tudja, hogy hányan jönnek végül is reggel össze. A tagok sokszor azt sem tudják pontosan, hogy milyen munkát „kapnak" majd reggel.

Az ilyen szervezetlenségtől óvakodni kell, mert *csak a tervszerű, szorgalmas munka teremtheti meg a jólétet a szövetkezetben.* Éppen ezért fontos, hogy minden termelőszövetkezeti tag becsületes, jó munkájával járuljon hozzá a szövetkezet megszilárdításához, fejlesztéséhez. Sajnos még mindig vannak olyan szövetkezeteink, ahol a tagok csak úgy immel-ámmal dolgoznak és sokszor el is maradnak a munkából. Úgy gondolják, hogyha ők beléptek, most már joguk van azt követelni, hogy szinte az állam tartsa el őket. Egyre kevesebb ugyan hazánkban az ilyen szövetkezet, de még mindig van belőlük. Érdemes ezzel kapcsolatban megjegyeznünk Sztálin elvtárs következő megállapításait: „Néha azt mondják: ha már szocializmus van — minek akkor még dolgoznunk? Dolgoztunk azelőtt, dolgozunk most is — nem volna már ideje abbahagyni? Az ilyen beszéd, elvtársak, teljesen helytelen. Semmittevők, nem pedig becsületes dolgozók filozófiája ez. A szocializmus egyáltalán nem tagadja a munkát. Ellenkezőleg: a szocializmus alapja a munka. A szocializmus és a munka egymástól elválaszthatatlan"*.

Az alapszabály sem feledkezik meg arról, hogy akadnak a termelőszövetkezetekben, különösen most, az első években sokan olyanok, akik nem nézik még

* *Sztálin* A leninizmus kérdései. Szikra 1953 511. old

a közösség érdekeit. Vannak, akik mondjuk kapálás közben — ha nem látják őket —, a zöldre feketét húznak. Vagy: szőlőpermetezéskor úgy sietnek, mintha nem is a szőlő veszedelmes ellensége, a peronoszpora ellen kellene gondosan permetezniük, hanem valami futóversenyre készülnének.

Az ilyen emberek nem értik még, hogy felelőtlen munkájukkal az egész termelőszövetkezetnek és így saját maguknak is ártanak. Éppen ezért az ilyen tagok ellen éppúgy, mint az alapszabály más megszegői ellen a vezetőség nevelő hatású fegyelmi rendszabályokat alkalmazhat. Az a tag, aki hanyagul dolgozik, arra kötelezhető, hogy a munkát újból elvégezze. A fegyelmezetlenkedő tagot a vezetőség figyelmeztetheti, súlyosabb esetben javaslatot tehet a közgyűlésnek jegyzőkönyvi megrovásra, vagy egy alkalommal legfeljebb 5 munkaegység levonására. Egy év alatt azonban 15 munkaegységnél több nem vonható le. És ha ezek a fegyelmező rendszabályok eredménytelenek maradnak, csak akkor zárhatja ki a vezetőség javaslatára a közgyűlés a javíthatatlan tagot.

A másik szembetűnő intézkedése az 1953. évi alapszabálynak az, hogy a súlyosabb fegyelmi ügyeket a közgyűlés elé utalja. Ezeknek a fegyelmi ugyeknek a nyílt megtárgyalása minden bizonnyal nevelő hatással lesz az egész tagságra, és elősegíti a bírálat és önbírálat erősödését is. Nincs tehát az 1953-as alapszabály szerint fegyelmi bizottság, és a fegyelmi ugyek elintézése megoszlik a vezetőség és a közgyűlés között.

A termelőszövetkezetek vezetőinek és a pártszervezeteknek sok figyelmet kell fordítaniuk a tagok nevelésére. Újak és szokatlanok a szövetkezeti élet szabályai mind a volt szegényparasztok, mind a közép-

parasztok számára. Segíteni kell őket abban, hogy megbarátkozzanak az új paraszti élettel és meleg baráti közösség alakuljon ki minden szövetkezetben. Az öcsödi Szabadság Termelőszövetkezet pártszervezetének nagy érdeme az, hogy szövetkezetükben nincsenek személyi ellentétek, torzsalkodások. Ezt a tagokkal való gyakori beszélgetés, tanácskozás eredményeképpen érték el. Ahol pedig egyet akarva, egymást becsülve, szorgalmasan dolgozik a tagság, ott egyre ritkább a fegyelmezetlenség és egyre szebbek lesznek az eredmények.

8. A KÖZÖS JÖVEDELEM ELOSZTÁSA

A jó munkaszervezés az alapja az igazságos jövedelemelosztásnak. Az alapszabály kimondja, hogy a termelőszövetkezet jövedelméből — földjáradékon kívül — a tagok és családtagjaik kizárólag teljesített munkaegységeik arányában részesedhetnek. Ez a megállapítás természetesen csak annak mond sokat, aki pontosan érti, hogy mi is az a munkaegység?

Az alapszabály szerint a közös gazdálkodásban résztvevő tagok és családtagok munkáját teljesítménynormákkal mérik és munkaegységben értékelik. Tehát a munkaegység-rendszer lényegében két fő részből áll. Az egyik része a teljesítménynorma. Ez megállapítja, hogy az illető munkából egy nap menynyit kell elvégezni. Például a kukorica kézzel való kapálásának a napi normája — az 1952-es Munkaegységkönyv szerint — 500 négyszögöl. Egy ember közepes erőkifejtéssel s ügyességgel dolgozva, ezt megerőltetés nélkül el tudja végezni.

A másik része a munkaegység-rendszernek a tulajdonképpeni munkaegység-szám, mely azt jelöli meg,

hogy a napi norma teljesítése esetén a dolgozó hány munkaegységet kap. Így tehát, aki kukorica kapálásakor a normát teljesíti, vagyis 500 négyszögölet kézzel bekapál, annak a tagsági könyvébe beírják az azért járó egy munkaegységet. Aki viszont 1000 négyszögölet kapál be, vagyis a normát kétszeresére teljesíti, az kétszerannyi munkaegységet kap, mint az előző tag.

A munkaegység-számítás, a munkának ez a mérése célszerű és igazságos. Hiszen az egyes munkákból más és más a napi norma és a munka nehézségeihez viszonyítva más és más az érte járó munkaegység mennyisége is. Ez így igazságos, mert például a kapálás és a kaszálás különböző erőkifejtést kíván. Ezért nem volna helyes, ha minden munkában eltöltött nap után azt írnák be, hogy az illető tag egy napot dolgozott. A munkának ezt a helytelen értékelését hívják „munkanapozásnak". Ez igazságtalan és káros módszer, hiszen nem mindegy az, hogy valaki egy napig az udvart söprögeti-e, vagy pedig kézikaszával arat. Ha nem tennénk különbséget a munkák között, akkor a nehezebb munkát senki se végezné el, mindenki a konnyebb után kapkodna. Azután, ha mondjuk az aratásnál nem lennénk tekintettel arra, hogy ki mennyit vág le, és aki csak 1000 ölet vágna le, az is annyit kapna, mint aki 1500 ölet vág le, ez újra nagy bajhoz vezetne, mert senki se látná értelmét, hogy igyekezzék. Hiszen mindenki egyformán kapna.

Kinek-kinek munkája szerint

A munkanapozás tehát az „egyenlősdihez", a jobb, több munka meg nem becsüléséhez vezet. Ez egyben a legbiztosabb eszköze annak is, hogy elvegye a termelőszövetkezeti tagok munkakedvét. A szövetkezeti vezetők s a termelőszövetkezeti pártszervezetek egy pillanatra se fe-

lejtsék el, hogy az olyan termelőszövetkezetben, ahol munkanapozás és egyenlősdi dívik, ott halálra van ítélve a munkafegyelem. Mindez azt bizonyítja, hogy a munkaegység-rendszer teszi egyedül lehetővé a munka igazságos értékelését, annak helyes megállapítását: ki mennyire vette ki részét a közös munkából. Ennek pontos nyilvántartása pedig azért jelentős, mert a közös jövedelemből a végzett munka szerint részesednek a tagok. A termelőszövetkezetek számára nagy segítséget jelent a munkaegység-könyv, mely az egyes munkák országos irányormáit és az értük járó munkaegység-mennyiséget tartalmazza. Ezeket az országos irányormákat azonban a közgyűlés a helyi viszonyoknak megfelelően megváltoztathatja.

Az 1953. évi alapszabály nagy jelentőséget tulajdonít a munkaegység gondos nyilvántartásának. A különféle munkák elvégzéséért járó munkaegységet a brigádvezető legalább ötnaponként köteles bejegyezni a tagkönyvbe. Sok termelőszövetkezetünkben bevált az a módszer, hogy a munkacsapat vezetője este a munka végeztével a tagok jelenlétében kiszámítja a teljesített munkáért járó munkaegységet és rögtön be is írja a tagkönyvbe. Így minden tévedésnek, szóbeszédnek, vitának eleje vehető. Teljesen megengedhetetlen azonban az, hogy egyes szövetkezetekben maguk a termelőszövetkezeti tagok írják be heteken át a teljesített munkaegységeket. Hiszen még a szentnek is maga felé hajlik a keze. A dolgozó parasztok pedig azzal, hogy belépnek a termelőszövetkezetbe, még nem válnak egyszerre hibátlan közösségi emberekké. Helyesen cselekszik tehát a mezőhegyesi Törekvő Termelőszövetkezet vezetősége, mely nagy gondot fordít a munkaegység beírására és nyilvántartására. Itt ebben a szövetkezetben a vezetőség egyik tagja, Varga József felelős azért, hogy ne legyen hiba

a munkaegységek körül. Varga József azután minden vezetőségi ülésen beszámol a tapasztalatairól.

A munkaegység tekintélyéért minden termelőszövetkezetben küzdeni kell. És minden módon biztosítani kell a tagok anyagi érdekeltségét. Ennek *egyik legfontosabb módja* éppen az, hogy *csak a becsületes, jó munkáért szabad munkaegységet beírni.* Az alapszabály félreérthetetlenül megállapítja, hogy. „minden tag felelős a munka elvégzéséért és annak minőségéért". *A munkaegységgel úgy kell gazdálkodnunk, hogy vele a jó munkát serkentsük és a hanyagok ne élősködhessenek a közösség rovására.*

A termelőszövetkezetben a jövedelem nagyobb részét munka szerint — az egy gazdasági év alatt, ősztől őszig, november 1-től november 1-ig — szerzett munkaegység arányában osztják szét. A gazdasági év végén a termelőszövetkezet elkészíti a zárszámadást; az elmúlt év gazdasági mérlegét! A zárszámadás készítésébe is be kell vonni a legjobb dolgozókat, hiszen valójában itt kezdődik a jövő évi gazdálkodás a tartalékolással. A mezőgazdasági termelőszövetkezet az alapszabály szerint a következő alapokat létesíti: a fel nem osztható szövetkezeti alap, vetőmagalap, takarmányalap, biztonsági vetőmag- és takarmányalap és szociális-kulturális alap. Mindezekkel az alapszabály részletesen foglalkozik. Ez érthető is, mert lényegében csak ezek az alapok biztosítják a termelőszövetkezeti gazdálkodás biztonságát, ezek óvják meg a szövetkezeti tagokat egy-egy esetleges gyengébb év következményeitől, és ezek teszik lehetővé a gyermekes anyáknak és elöregedett termelőszövetkezeti tagoknak járó juttatásokat.

Az alapszabály pontosan előírja, hogy melyik alapba mennyi pénzt, terményt lehet betenni. Minden

évben törekednünk kell arra, hogy a tagok jövedelmének a fokozatos emelésével együtt lelkiismeretesen növeljük az egyes alapokat, a szövetkezet közös vagyonát. Ez fontos, mert végső soron a tagok egyéni jövedelme is csak a közös vagyon gyarapításával nagyobbodhat. Kövessék szövetkezeteink a barcsi Vörös Csillag Termelőszövetkezet példáját, ahol a közös vagyonból 1 hold földre már 2240 forint jut és 1954-ben, ámbár 50—70 százalékos jégkár érte gabonájukat, mégis 634 forinttal növelték az egy holdra jutó közös vagyonrészt.

A termelőszövetkezet vezetőségének javaslatára a közgyűlés határoz a kötelezettségek teljesítése és az alapokba helyezett összegek levonása után megmaradó termény- és pénzmennyiség elosztásáról. A kötelezettségekre, a beadás teljesítésére, az adó fizetésére, a gépállomásnak járó összegek kiegyenlítésére, a kölcsönök esedékes részleteinek visszafizetésére nagy gondot kell fordítani. Hiszen pártunk és államunk célkitűzése: virágzóvá, jómódúvá, szilárddá tenni termelőszövetkezeteinket. Ennek alapja csak a szövetkezeti tagok becsületes, szorgalmas munkája lehet, úgy hogy körültekintően, bátran élnek államunk sokoldalú segítségével. Tehát a jómód alapja a termelőmunka, nem pedig a fegyelmezetlenség, a spekuláció, a kupeckedés. Népi államunk fontos kedvezményekben, jelentős előnyökben részesíti a termelőszövetkezeteket, szükséges tehát, hogy a szövetkezetek is maradéktalanul teljesítsék az állam iránti kötelezettségüket. A megmaradó termény és pénz elosztása túlnyomó részben a végzett munka arányában, kisebb részben a bevitt föld területe szerint történik.

A zárszámadás készítésekor összeadják, hogy a ta-

gok összesen hány munkaegységet teljesítettek. A példa egyszerűsége kedvéért tegyük fel, hogy 10 000 munkaegységet teljesítettek összesen, és van a szövetkezetnek 300 000 forint szétosztható pénze. Ez esetben könnyű kiszámítani, hogy egy munkaegységre 30 forint jut. Ezt úgy kapjuk meg, hogy a 300 000-et elosztjuk 10 000-rel. Akinek tehát 300 munkaegysége volt: az csak pénzt 9 000 forintot kap. Ugyanezen a módon számítjuk ki a terményrészesedést is.

Kik kapnak többtermelési jutalmat?

Így történik tehát a termelőszövetkezetekben a közös jövedelem munka szerinti elosztása. Ez mind szép, tetszetős — mondhatják erre sokan —, de ez az elosztási mód mégsem teljesen igazságos. Hiszen a mezőgazdaságban a terméseredmény nemcsak attól függ, hogy elvégeztük-e az illető munkát — például a cukorrépa kapálását —, hanem attól is: milyen gondosan, lelkiismeretesen kapáltunk. A mintaalapszabály készítői is tudták ezt és gondoskodtak is a megfelelő rendelkezésekről.

Nézzünk csak egy példát: az emődi Szabadságharcos Termelőszövetkezetben a Petőfi- és a Micsurin-brigád is termel cukorrépát. A Petőfi-brigád szervezettebb, jobb, gondosabb munkával — mondjuk holdanként 200 mázsát, viszont a Micsurin — ugyanolyan minőségű földön — csak 100 mázsát termel. Nyilván nem lenne helyes, ha a két brigád tagjai az év végén egyenlő anyagi juttatásban részesülnének. Az alapszabály ki is mondja, hogy azokat a brigádokat, munkacsapatokat és tagokat jutalmazni kell, akik termelési tervüket túlteljesítik.

Az elmúlt évek során termelőszövetkezeteink a többtermelési jutalom kiadásával kapcsolatban sok hasznos tapasztalatra tettek szert. Ezeket a tapaszta-

latokat figyelembe véve 1955 tavaszán a Termelőszövetkezeti Tanács, a Földművelésügyi Minisztériummal együtt javaslatot terjesztett a Minisztertanács elé a termelőszövetkezeti tagok jutalmazásának új rendszeréről. A Minisztertanács úgy határozott, hogy ajánlja az új jutalmazási rendszer bevezetését. Egyben fel is kérte a termelőszövetkezeteket, hogy ezzel kapcsolatban a gyakorlat során szerzett tapasztalataikat juttassák el a Termelőszövetkezeti Tanács titkárságához.

Az új jutalmazási rendszer célja az, hogy tovább növelje a termelőszövetkezeti tagok anyagi érdekeltségét a terméseredmények fokozásában és ezzel elősegítse a többtermelést, a termelési tervek túlteljesítését. Helyes tehát, ha mindazokban a termelőszövetkezetekben, ahol a megfelelő feltételek megvannak, alkalmazzák a javaslatban foglalt elveket. A javaslat részletesen foglalkozik a növénytermelésben, az állattenyésztésben, a segéd- és feldolgozó üzemben munkálkodó szövetkezeti tagok és vezetők jutalmazásával. Az új jutalmazási rendszer szerint, ha a növénytermelő brigádok, illetve munkacsapatok túlteljesítik az évi termelési tervben megállapított terméseredményt, akkor jutalomképpen megkapják a terven felüli termés felét vagy egynegyed részét. A hüvelyes növények, egyéb ipari és kereskedelmi növények, valamint a kukorica, burgonya és a pillangós növények terven felüli termésének felét, az őszi, tavaszi kalászosok és szálastakarmányok terven felüli termésének negyed részét kell kiadni jutalomképpen. Tehát, ha mondjuk kukoricából 20 mázsás termést terveztek az egyik munkacsapat földjén és a munkacsapat 32 mázsát ért el, akkor a 12 mázsa többlettermés felét — holdanként 6 mázsát — prémiumképpen azok között kell szétosztani, akik a többlettermés elérésében részt

vettek. Hasznos útmutatásokkal szolgál a javaslat a szerződés alapján termelt növényekkel kapcsolatos jutalmak kiadására is.

Meg kell azonban mindenkinek értenie azt, hogy a növénytermelésben dolgozó brigádok, munkacsapatok, szorgalmas tagok jutalmazása csak akkor válik lehetővé, ha a termelőszövetkezet megteremti ennek három fontos feltételét.

Először is *szükséges* az, *hogy a szövetkezet* az egész tagság bevonásával *jól meggondolt tervet állítson össze*, és ennek alapján dolgozzák ki az egyes brigádok tervét is. A termelési tervben legalább olyan termésátlagokból, olyan állati termékhozamokból kell kiindulni, melyek az adott gazdaság vagy vidék előző öt évben elért átlagának megfelelnek.

Azt is könnyű belátni, hogy *jutalmat csak olyan termelőszövetkezetben adhatnak, melyben vannak állandó brigádok, és ezeken belül a kapásnövények fel vannak osztva a munkacsapatok között.* Csak ez esetben vehető számba az egyes brigádok és munkacsapatok eredménye külön-külön is.

Mindezeken kívül nagyon fontos még a munkaegységekkel való pontos számolás és a megszerzett munkaegységek áttekinthető nyilvántartása. Vagyis: a tagkönyvbe azt is beírjuk mindig, hogy ki milyen munka elvégzéséért szerezte a munkaegységet. A terv túlteljesítéséért járó jutalmat ugyanis nem fejenként. hanem a brigádon, illetve munkacsapaton belül is az illető növénytermelésnél teljesített munkaegységek arányában kell kiosztani. Például Nagy János a 32 mázsás kukoricaterméshez úgy járult hozzá, hogy ő egész évben a kukorica ültetésénél, ápolásánál, betakarításánál 20 munkaegységnyi munkát végzett.

Kovács Sándor viszont a kukoricánál csak 10 munkaegységet szerzett, az tehát az igazságos, ha Nagy János jutalma kétszer akkora. Nem részesíthetők prémiumban a növénytermelő brigádoknak azok a tagjai, akik az alapszabályban előírt kötelező évi munkaegységet (ez 120, illetve a gyermekes anyák számára 80) önhibájukból nem teljesítették.

Jutalmat, prémiumot nemcsak a növénytermesztésben kell adni annak a termelőszövetkezeti tagnak, aki túlteljesíti a megállapított termelési tervét, hanem az állattenyésztésben is. Így például a javaslat szerint a fejőket a gondozásukra bízott tehenek tejelési átlagtervének túlteljesítéséért jutalomképpen a terven felül kifejt tej 30 százaléka illeti meg természetben vagy pénzben. Egy másik példa: a kéthónapos korig terven felül felnevelt malacok közül minden ötödik a sertésgondozóé.

Ha jó a terv, akkor ez a jutalmazás előnyös a sertésgondozónak és sok hasznot hajt az egész szövetkezetnek is. Hiszen ha a sertésgondozó például 40 koca után egy évben kétszeri fiaztatással a tervezett, mondjuk 320 malac helyett 340-et nevelt fel, akkor a termelőszövetkezet több süldőt állíthat hízóba, a sertésgondozó pedig 4 malacot kap jutalomképpen.

Sok szövetkezetben még értetlenség mutatkozik a prémiumok kiadásával szemben. Igaz, ennek sokszor az alacsony tervezés az oka. Ilyenkor ugyanis — minden különösebb igyekezet nélkül — jóval túlteljesíthető a terv. Így a többi tag, aki nem vett részt az illető növény termelésében, igazságtalannak tartja a prémium kiadását. Viszont, *a helyes, megszolgált jutalmazás nagymértékben fokozza a tagok anyagi érdekeltségét.* Tehát *alkalmas arra, hogy javítsa a munka minőségét, fokozza a terméseredményeket és növelje a termelőszövetkezeti tagok jólétét.*

Termelőszövetkezeti mozgalmunk további fejlődése szempontjából nagyon fontos, hogy minden szövetkezetben feltétlenül betartsák az alapszabálynak a földjáradék kifizetésére vonatkozó rendelkezését. Az alapszabály szerint földjáradék illeti meg azokat a tagokat, akik a termelőszövetkezetbe saját földjükkel léptek be.

A földjáradék kiadásának fontosságára felhívta a figyelmet az MDP Központi Vezetőségének 1955. évi júniusi határozata is. Ez a határozat a foldjáradék kiadásának módjára és mértékére vonatkozóan azt javasolja a termelőszövetkezeteknek, hogy „... jövedelmük 10, de legfeljebb 20 százalékát — terményben és pénzben — a bevitt saját földek arányában osszák szét földjáradék címén".

Sajnos sok termelőszövetkezetben helytelen nézet uralkodik a földjáradékkal kapcsolatban. Azt mondják: „munka nélküli jövedelmet nem tűrünk", vagy „erősíteni akarjuk a csoportot, azért nem fizetünk".

Akik így gondolkodnak, azok nem számolnak a valóságos helyzettel. Nem veszik figyelembe azoknak a kívánságát, akik a termelőszövetkezetbe földdel léptek be. Nem gondolnak a még egyénileg gazdálkodó, folddel rendelkező dolgozó parasztok óhajával, akik a beviendő földjeik után mindenképpen részesedést akarnak kapni a közös jövedelemből.

Hátrányos és súlyos következményekkel jár most az, ha a szövetkezet nem fizet földjáradékot az arra jogosult tagoknak. Nemcsak a földdel belépett tagok érzik magukat becsapva, hanem a még kinnlevő egyénileg dolgozó parasztok is visszahúzódnak. Szolnok megye tiszai középjárása is példa erre. Ebben a járásban az elmúlt években nem fizettek földjáradékot és ez is hozzájárult ahhoz, hogy itt jóval keve-

sebb középparaszt lépett be a termelőszövetkezetekbe, mint a megye többi — különben teljesen azonos helyzetű — járásaiban.

Az eddigiekből láthattuk, hogy a termelőszövetkezet nyugodt, gondtalan megélhetést biztosít minden rendes, szorgalmasan dolgozó tagjának. Az ember azonban nem marad örökké fiatal. Megöregszik, meg azután néha a betegség is megtámadja. Az alapszabály gondol erre is. Az új alapszabály a régitől eltérően részletesen foglalkozik a betegek, a kisgyermekes nők és az öregek helyzetével. Kötelezőnek mondja ki a szociális-kulturális alap létesítését. Ebbe az alapba évente el kell helyezni a tagok között kiosztásra kerülő minden termény- és pénzrészesedés két-két százalékát. A közgyűlés a szükségletektől függően ennél több pénzt és terményt is tehet a szociális és kulturális alapba. Ez az alap biztosítja azt, hogy a termelőszövetkezet a beteg, elöregedett vagy munkaképtelenné vált tagjairól gondoskodni tudjon. Ezenkívül ez az alap teszi lehetővé a napközi otthonok, bölcsődék fenntartását és azt, hogy a szövetkezet törődjék a tagok szakmai és politikai továbbképzésével és kielégítse a tagok sport és egyéb kulturális igényeit.

A betegség miatt munkaképtelenné vált tagok — ha betegségük egy hónapnál tovább tart — megkapják az előző év azonos időszakában teljesített munkaegységeik felét. E nagyfontosságú kedvezményt akkor nyeri el a tag, ha két éve tagja már a szövetkezetnek és az előző évben megszerezte a kötelező számú munkaegységet.

A munkaképtelenné vált öreg termelőszövetkezeti tagokat — ha legalább két évig rendszeresen dolgoztak a szövetkezetben — megfelelő mennyiségű ter-

ménybeni és pénzjuttatásban kell évente részesíteni. Az ilyen tagok társadalombiztosítási díját a termelőszövetkezet fizeti és a szükséges gyógyszerek költségeit is fedezi. Az alapszabálynak ezek az intézkedései igen nagy jelentőségűek; dolgozó parasztságunk történetében a biztosított, gondtalan élet kezdetét jelentik! Termelőszövetkezeteink jórésze már megfelelően gondoskodik a beteg és elöregedett tagjairól. Ezeknek nem kell többé rettegniük attól, hogy egy-egy alattomos betegség az egész családjukat nyomorba dönti. Nem fenyegeti többé őket az öregkor réme, a fájó elhagyatottság sem.

A tapasztalat azonban azt is mutatja, hogy sok termelőszövetkezetben nem értik még ennek a rendelkezésnek a jelentőségét. Számos példa van arra, hogy az öreg, munkaképtelen tagoktól igyekeznek megszabadulni. Ez az alapszabály legsúlyosabb megsértését jelenti és nagyon sokat árt az illető szövetkezetnek és egész szövetkezeti mozgalmunknak. Akik ilyesmit tesznek, azok akarva-akaratlanul is érveket szolgáltatnak a kulákok szövetkezetellenes rágalmai számára, és sok dolgozó parasztot elijesztenek a közös gazdálkodástól. A pártszervezetek és a felettes tanácsszervek semmiképpen se nyugodjanak tehát bele az ilyen szabálysértésekbe, hiszen az alapszabály törvény, mely a szövetkezet minden tagjára és a vezetőire is kötelező.

Az alapszabályban új pont rendezi a terhes és szoptatós nők helyzetét. Először is könnyű munkára kell őket beosztani. A szülőnőt szülés előtt egy, szülés után két hónapra minden munka alól mentesíteni kell. A mentesítés idejére havonként javára kell írni az előző 12 hónapban teljesített munkaegységei egy hónapra jutó átlagának 50 százalékát.

A szülőnő az első gyermeke után 500 forint és min-

den következő kisbabája után 400 forint egyszeri segélyt kap. Fontos a nők bevonása a termelőszövetkezet közös munkájába, de lehetővé kell tenni a családos nők számára azt is, hogy hetenként 1—2 napot a saját háztartásukban tevékenykedjenek.

A termelőszövetkezetben teljesen egyenjogú a férfi és a nő. Éppen ezért igyekezni kell a nőket is bevonni a vezetésbe. Vannak már az országban kiváló asszonyelnökök, brigád- és munkacsapat-vezetők. Az ország egyik legjobb termelőszövetkezetében, a barcsi Vörös Csillagban pedig a tagok nagyobb része nő. Ez a szövetkezet annak is köszönheti eredményeit, hogy felelősségteljes munkával is bátran megbízzák az asszonyokat és a lányokat.

Az 1953. évi alapszabály szellemében szabályozta a Földművelésügyi Minisztérium a Termelőszövetkezeti Tanáccsal egyetértésben a szociális bizottságok működését. A közgyűlés négy vagy hat tagból álló bizottságot választ. Ez a bizottság bírálja el a segélyre szoruló tagok jogosultságának a fokát, és ennek megfelelően javaslatokat terjeszt a közgyűlés elé. Ellenőrzi azt is, hogy a vezetőség betartja-e a szociális alapra vonatkozó rendelkezéseket?

A szociális alap kötelező létesítése és az újonnan szervezett szociális bizottságok tevékenysége kifejezi azt, hogy a párt és a kormány egyre nagyobb gondot fordít a termelőszövetkezeti tagok jólétének növelésére.

A termelőszövetkezetek tehát nemcsak a közös nagyüzemű gazdálkodás előnyeit biztosítják a belépő dolgozó parasztok számára, hanem ezenkívül a belépők olyan közösség tagjaivá válnak, melyben érvényesülnie kell annak az elvnek, hogy: mind egyért és egy mindenkiért! Ebben a közösségben nemcsak a munka könnyebb és eredményesebb, hanem az em-

beri együttélés is szebb, tartalmasabb. A szövetkezetben mindenki megtalálhatja azt a munkakört, amely szívéhez legközelebb áll, tehetségének, képességének leginkább megfelel. És ha a tag bajba jut, beteg lesz vagy megöregszik, nem marad magára. Mindig számíthat szövetkezeti társaira, segítségükre.

9. A JÖVŐ A SZÖVETKEZETEKÉ

A mi hazánk gazdag ország. Földjeink termékenyek, éghajlatunk kedvező, dolgozó parasztságunk pedig dolgos, törekvő. A nagyhírű szegedi paprika, a kecskeméti barack, a hevesi dinnye, a makói hagyma, a somogyi szarvasmarha-tenyésztés és sorolhatnánk így tovább, mind-mind a magyar dolgozó parasztok tapasztaltságát, szorgalmát tanúsítja. Mindez a tapasztalat és szorgalom — a korszerű gépi technikával és a mezőgazdasági tudomány legújabb módszereivel egyesulve — nagyszerű eredményekre képes. Ezt példázza száz és száz kiváló termelőszövetkezetünk. Meggyőző tények és számok ezrei bizonyítják, hogy a *jövő a szovetkezeteké!*

Hazánkban a dolgozó parasztsággal szövetséges munkásosztály van hatalmon és népi államunk minden erejével segíti a dolgozó parasztok termelési társulásait. Pártunk célkitűzése világos: olyan új társadalmi rendszert akarunk hazánkban felépíteni, melyben nem a születés, a vagyon vagy más kiváltság szabja meg az ember értékét, hanem egyesegyedül az, hogy munkája a közösség számára mennyire hasznos. Pártunk azt akarja, hogy a dolgozók jóléte a városon és falun egyaránt növekedjék. Ennek érdekében viszont állandóan fokozni kell a terméseredményein-

ket. A kommunisták nem titkolják, hogy nemcsak a városokban, nemcsak az iparban, hanem a falvakban is fel kell építeni a szocializmust, ott is meg kell valósítani a kizsákmányolásmentes, a mezőgazdasági termékek nagy bőségét biztosító, tervszerű gazdálkodást.

Az 1954 májusában megtartott III. pártkongresszus határozottan kimondotta, hogy a második ötéves terv megvalósításának eredményeként a jelenleg elmaradt mezőgazdaság felzárkózik a szocialista iparhoz, a népgazdaság egészében uralkodóvá válik a termelés szocialista rendje. Az elkövetkező években tehát nagy feladat vár a szövetkezés minden hívére. A szétszórt kisparaszti gazdaságok szövetkezeti alapon való egyesítése ugyanis sok fáradságot, türelmet és nagy körültekintést igénylő munka. Sokat segít nekünk ennek a feladatnak a megoldásában az MDP Központi Vezetőségének 1955. évi márciusi határozata. Ez a határozat szembefordul a párt politikáját meghamisító jobboldali nézetekkel és kijelenti: „Azok, akik azt hirdetik, hogy egyéni gazdálkodás mellett a szegény- és középparasztok zöme magas jólétet érhet el, és hogy a sokszázezer egyéni parasztgazdaságból álló mezőgazdaságunk a termelőszövetkezetek fejlesztése nélkül is virágzóvá és élenjáróvá lehet, becsapják a dolgozó parasztságot.

A dolgozó parasztságnak — mind a szegény-, mind a középparasztoknak — *igazi jólétet, emberi életet, országunk számára fejlett, magasszínvonalú mezőgazdaságot csak a szövetkezeti gazdálkodás kiterjesztése biztosíthat,* mert csak a szocialista nagyüzemi termelésben használhatók ki ésszerűen a fejlett mezőgazdasági gépek, csak itt alkalmazhatók tömeges méretekben a mezőgazdasági tudomány legújabb vívmá-

nyai, mindaz, ami megkönnyíti a dolgozó parasztság munkáját"*.

Milyen módon érhetjük el a szövetkezeti gazdálkodás kiterjesztését, szövetkezeti mozgalmunk fejlődésének meggyorsulását? Egyik legfontosabb feladatunk a meglevő termelőszövetkezetek gazdálkodásának további javítása, a terméshozamok minél magasabbra való emelése, a tagok jólétének növelése. Ez teremt csak biztos alapot a további fejlődés számára. Az elmúlt években, az 1953. évi kilépések óta termelőszövetkezeteink nagy része sokat erősödött, fejlődött. A tagok egyre több helyen értették meg, hogy csakugyan sajátjuk a szövetkezet. Belátták azt is, hogy jólétük, gondtalan életük legfőbb záloga: a szorgalmas, becsületes, odaadó munka. Bebizonyosodott, hogy a termelőszövetkezetek legjobb megszilárdítási módszere az, ha bő termést takarítanak be és gazdagon részesedik a tagság. Az ilyen szövetkezetből nem akar kilépni senki, és az egyéni gazdák hamar észreveszik éppúgy, mint a méhek a szép, sokmézű virágot. A termelőszövetkezetek gazdasági megerősítése mellett igen nagy gondot kell fordítani a meggyőző, nevelő, felvilágosító munkára is. Minden községben, minden taggal meg kell értetnünk a szövetkezeti gazdálkodás lényegét. Így a régi és új tagok öntudatosan vállalják majd az alapszabály rendelkezéseit, és munkájuk nyomán gazdaggá, jómódúvá válik minden szövetkezetünk.

Az a sok törődés, szeretet és anyagi áldozat, melyet pártunk és államunk az elmúlt években a termelőszövetkezeti mozgalom megsegítésére fordított, nem

* A politikai helyzet és a párt feladata. Az MDP Központi Vezetősége 1955 március 2—4-i ülésének határozata. Szikra 1955. 12. old.

volt hiábavaló. A gyümölcs most kezd beérni. Az erősödő, gazdagodó termelőszövetkezetek elgondolkoztatják, számvetésre ösztönzik és egyre jobban vonzzák a közös gazdálkodás útjára a kisparcellák korlátaiba ütköző egyénileg dolgozó parasztokat.

Ezért különösen fontos, hogy minden faluban alaposan megismertessük a még egyénileg dolgozó parasztokkal a termelőszövetkezetek eredményeit, a jól dolgozó szövetkezetek szorgos tagságának szép, gazdag új életét. A szép, sok mézű virágot hamar észreveszik a méhek, mert színével, szirmai pompájával, illatával messzire hirdeti, hogy mézben gazdag.

A dolgozó parasztságot a szövetkezés híveinek kell felvilágosítani a közös gazdálkodás mibenlétéről. Ne felejtsük el soha, hogy csak a szövetkezetek eddigi eredményeit népszerűsítő, felvilágosító munkával lehet szétzúzni a kulákok — a dolgozó nép esküdt ellenségei — szövetkezetellenes rágalmait.

A mai helyzetben éppen ezért igen nagy felelősség nyugszik a termelőszövetkezetekben dolgozó kommunisták vállán. Az eltelt évek azt bizonyítják, hogy az a szövetkezet, amelyben pártszervezet működik, jobban szembe tud szállni az ellenség támadásaival és gyorsabban, zavartalanabbul fejlődik gazdaságilag is. Erre a tényre hívja fel a figyelmünket pártunk III. kongresszusának határozata, mely szerint: *„Arra kell törekednünk, hogy ne legyen termelőszövetkezet jól működő, erős pártszervezet nélkül"**.

A termelőszövetkezeti pártszervezeteknek most kettős feladatot kell megoldaniuk. Először is állandóan figyelemmel kell kísérniük a termelőszövetkezetek belső életét. Törődniük kell a tsz-tagok nevelé-

* A Magyar Dolgozók Pártja III. kongresszusának rövidített jegyzőkönyve Szikra 1954. 88. old.

sével, az alapszabály pontos betartásával, a munkafegyelem erősítésével, általában mindazzal, ami hozzájárulhat a terméshozamok emeléséhez, a tagok jólétének növekedéséhez, a szövetkezet erősödéséhez. Mindebből következik azután a szövetkezeti pártszervezeteknek az a másik fontos feladatuk, hogy elősegítsék a tsz-tagok és a környékbeli egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztok szoros, baráti kapcsolatának kialakulását. Csak az a pártszervezet dolgozik jól, amely el tudja érni, hogy a szövetkezeti tagok úgy tekintsenek az egyénileg dolgozó parasztokra, úgy bánjanak velük, mint a termelőszövetkezet leendő tagjaival, akik előbb vagy utóbb, de éppen a szemük előtt gazdálkodó termelőszövetkezet jó példájának hatására feltétlenül meggyőződnek a szocialista mezőgazdasági nagyüzem előnyeiről, és maguk is önszántukból rátérnek a szövetkezés útjára.

A dolgozó parasztok igen gyakorlati emberek. A tiszta kukoricaföld, a 12 mázsás, acélos búzatermés, a kövér jószág, a jól tejelő tehén, a nagy jövedelem, vagyis elsősorban a példa ereje győzi meg őket a szövetkezeti nagyüzemi gazdálkodás előnyeiről. Minden lehetséges módon elő kell segítenünk, hogy a dolgozó parasztok ezeket a szemmel látható és kézzel tapintható előnyöket megismerjék és elismerjék. A közös gazdálkodás előnyeiről a legmeggyőzőbben maguk a jómódban élő, megelégedett szövetkezeti tagok tudnak beszélni. A szövetkezés hívei beszélgessenek el az egyéni gazdákkal, hívják meg őket látogatóba a termelőszövetkezetekbe, vegyenek részt a tsz legtapasztaltabb tagjai a községi termelési bizottságokban. Mindez alkalmas arra, hogy azok a dolgozó parasztok, akik még a régi úton és azok, akik már az új úton járnak, közelebb kerüljenek egymáshoz.

Az egyéni gazdák között lesznek olyanok, akikben

túlságosan erős a megszokott régi, maradi gazdálkodáshoz való ragaszkodás. Az ilyen dolgozó parasztok iránt is türelmesnek kell lenni és semmiképpen sem szabad nyomással vagy erőszakkal szövetkezetbe kényszeríteni őket. Erre figyelmeztetett mindenkit Rákosi Mátyás elvtárs a járási pártbizottságok titkárainak 1955 márciusi országos értekezletén elmondott beszédében: „A párt mindig azt hirdette, hogy a dolgozó parasztság felemelkedésének útja a szövetkezés. Amíg azonban az egyénileg dolgozó paraszt önként, a szövetkezetek vonzó példájának hatására el nem határozza magát a belépésre, addig mindenben a kezére járunk... Ezért rendelkezésére bocsátjuk mindazokat a gépeket, termelőeszközöket és árucikkeket, amelyek több termelésre serkentik, termelését elősegítik, s ezzel életszínvonalát emelik."*

Mindez félreérthetetlenül meghatározza pártunknak a termelőszövetkezeti mozgalom fejlesztésével kapcsolatos politikáját. Fel kell azonban készülnünk arra, hogy az elkövetkező években sok félreértést kell majd leküzdenünk, sok rágalmat kell visszavernünk. A falusi osztályellenség, a kulákság mindent el fog követni a termelőszövetkezeti mozgalom fejlődésének megakadályozására. A kulákok gyűlölik a dolgozó parasztok szövetkezeteit, hiszen ez a szövetkezés véglegesen aláássa a kulákság falusi hatalmát és megszünteti a kizsákmányolást. Sok községben, mint például Tamásiban ijesztgetéssel, fenyegető levelek írásával igyekeznek a szövetkezeti tagok körében zavart kelteni. Éber figyelemmel kell tehát kísérni a kulákság cselekedeteit, le kell lepleznünk szövetkezetellenes rágalmait, és nem szabad megengednünk, hogy befurakodjanak a szövetkezetbe. A falusi pártszerveze-

* A kommunisták feladatai a falun. Szikra 1955. 43. old.

teinknek, a falusi kommunistáknak arra kell törekedniük, hogy a termelőszövetkezeti tagok és az egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztok összefogjanak közös ellenségük, a kulákság ellen.

Termelőszövetkezeteink ne csak a termelésben, hanem az állam iránti kötelességek teljesítésében is mutassanak példát. Szövetkezeteink jórésze az elmúlt három-négy év alatt a tagok szorgalma és államunk állandó segítsége révén erős, fejlett gazdasággá vált. Uj épületek, szép és jól jövedelmező törzsállat-tenyészetek, új szerszámok jelzik a szövetkezetek gyors izmosodását, gazdagodását. Sok szövetkezet közös vagyona már az egymillió forintot is meghaladja. Szövetkezeteink sok támogatást, segítséget kaptak és kapnak most is népi államunktól, éppen ezért becsületbeli kötelességük, hogy pontosan teljesítsék törvényes beadási kötelezettségüket és idejében fizessék meg a gépállomás munkájáért járó összeget.

Végül nem árt újra megemlíteni — mert ez nagyon fontos —, hogy a szövetkezet olyan, amilyenné a tagok teszik. Éppen ezért a szövetkezeti vezetők és a termelőszövetkezeti pártszervezetek egyik legfontosabb feladata az, hogy megteremtsék a szövetkezeti tagok egységét, összeforrottságát. Elérjék azt, hogy a tsz-tagok megértsék, becsüljék egymást. Ahol megértés van — ott jöhet a vihar, a jégeső, az ellenség aknamunkája, a kishitűek ingadozása — ott már a tagok közös, egységes ereje minden bajon átsegíti a termelőszövetkezetet.

Ha szétnézünk hazánkban, ha sok megyébe, járásba, községbe ellátogatunk, azt látjuk, hogy mindenütt erősödnek, gazdagodnak a termelőszövetkezetek. Olyan szövetkezetekben is, amelyekben nem is olyan régen még szervezetlen volt a munka, nagyra nőtt a

gaz, sok volt a veszekedés és kevés a termés, most a közös tapasztalat nyomán javul az élet, jobbak az eredmények. A belépők száma is szaporodik mindenfelé. Az új belépőket szeretettel kell fogadni és segíteni kell őket, hogy megtalálják a nekik legjobban megfelelő munkakört, és mielőbb megismerkedjenek a szövetkezet alapszabályával, belső életével és a reájuk háruló teendőkkel. Nem szabad elutasítani azoknak a dolgozó parasztoknak kérését sem, akik — belátva, hogy mégis csak a szövetkezetben a jobb — kérik visszavételuket. Szűk látókörre, önzésre, a párt politikájának meg nem értésére vall az, ha bármelyik szövetkezet tagsága elzárkózik az új tagok felvételétől vagy akadályozza a kilépettek visszatérését.

Akik már szövetkezeti tagok, nyugodtak lehetnek — jól választottak. Hiszen hazánk határain túl is a szövetkezeti mozgalom világraszóló győzelmeit látjuk. A Szovjetunióban már évtizedek óta szövetkezeti alapon gazdálkodnak a dolgozó parasztok tízmillióı. Kolhozaık évről évre erősödnek, gazdagodnak. A világ legnépesebb országában, a szocializmust építő 600 milliós Kínában hétről hétre a parasztok újabb százezrei választják a szövetkezeti gazdálkodás útját. 1955 tavaszán a kínai termelőszövetkezetek száma már jóval meghaladta a félmilliót! Szép eredményekkel büszkélkedhetnek a többi népi demokratikus országok szövetkezeti mozgalmai is. Mindez arról tanúskodık, hogy most, ezekben az években, nemcsak nálunk Magyarországon, hanem a többi népi demokratikus országban is új utakra lép a dolgozó parasztság. A földön 900 millió ember szakított már a régi kizsákmányoló, úri elnyomatással, és építi az új, szabad életet. És ez az erő, a béke és a szocializmus hatalmas tábora legyőzhetetlen. Erre is gon-

doljanak azok a magyar dolgozó parasztok, akik még húzódoznak a szövetkezeti úttól. Nyissák ki a szemüket, nézzenek szét maguk körül az országban, a világban és akkor könnyebb lesz számukra is a helyes döntés. Kövessék ők is az új paraszti élet úttörőit, azokat, akik már beléptek a szövetkezetbe. Ne akarjanak úgy járni, mint az egyszeri ember a vonattal, aki eleinte semmiképpen nem akart felülni rá, inkább gyalog bandukolt tovább. Hamar rájött azonban, hogy jobb lett volna vonattal menni, és akkor már nagyon bántotta, hogy gyalog indult el.

Az alapszabály előírásaiból minden szövetkezeti tag és minden egyénileg dolgozó gazda megismerheti az új paraszti élet jogait és kötelességeit. Ezek az előírások helyesek: beváltak a Szovjetunióban és beváltak nalunk is. Éppen ezért ezeknek a szabályoknak az ismerete, betartása az egyes termelőszövetkezetek fejlődésének és egész szövetkezeti mozgalmunk egészséges előrehaladásának fontos előfeltétele.

Hazánkban is szaporodni fognak a jól működő, gazdag termelőszövetkezetek és egész dolgozó parasztságunk részese lesz annak a jómódú, szabad, művelt emberi életnek, amelyről a dolgozó parasztok oly hosszú századokon át csak álmodoztak.

TARTALOM

1. A reménytelen múlt 3
2. A jómódú paraszti élet útja: a szövetkezés 7
3. Az új paraszti élet alkotmánya 16
4. Növeljük és óvjuk a közös szövetkezeti vagyont 19
5. A szövetkezet gazdái maguk a tagok 28
6. Jó tervezéssel, közös erőfeszítéssel a gazdag termésért 42
7. A munkaszervezés és a munkafegyelem 51
8. A közös jövedelem elosztása 57
9. A jövő a szövetkezeteké 70

A címlapot tervezte Csillag Vera.
Szerkesztette: Surányi Éva. Műszaki vezető: Szécsi Andor.

A könyv szedését 1955 V. 11-én kezdték meg Megjelent VI 10-én, 3000 példányban. Tartalmaz 3,6 szerk ívet Terjedelem 4 (A/5) ív (11)

7350. Franklin-nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi utca 28.
Felelős: Vértes Ferenc.

2.50 Ft